

SIFIRDAN 100'e

CUMHURİYETİMİZİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORU 2023

FİNAR 100*

YAŞASIN CUMHURİYET

İÇİNDEKİLER

- 02 Rapor Hakkında
- 03 Kurucumuzun Mesajı

- 04 Cumhuriyetimiz Hakkında
- 05 Cumhuriyetimizin İlk 10 Yılı
- 06 Sürdürülebilirlik Göstergeleri
- 09 Bir Bakışta Cumhuriyetimizin 100 Yılı
- 09 Yönetişim
- 09 Ekonomik
- 09 Toplumsal ve Çevresel
- 34 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında Türkiye'nin Adımları

- 50 Ekonomik Sürdürülebilirlik
- 50 Sıfırdan 100'e Türkiye Ekonomisi
- 51 Ekonomik Göstergeler

- 52 Toplumsal Sürdürülebilirlik
- 52 Toplumsal Kalkınma
- 53 Toplumsal Göstergeler

- 54 Çevresel Sürdürülebilirlik
- 54 Türkiye Çevre Politikaları
- 54 Çevresel Göstergeler

- 55 Yönetişim
- 56 Geleceğe Bakış
- 58 Kaynakça

Nice badirelerden geçmiş, önderi Mustafa Kemal Atatürk ile yokluğu varlığa, sorunları çözüme, geçmişle geleceğe dönüştürmüş sürdürülebilir başarı hikayesi... 100. yaşına gelen Cumhuriyetimiz sağlam kökler üzerinde yeşermeye devam ediyor. Bu gurur hepimizin...

Cumhuriyetimizin 30 yılına şahitlik etmiş, Türkiye'nin finansal iletişime odaklanmış ilk reklam ajansı olarak, ekonomimize yön veren şirketlerin başta faaliyet raporları olmak üzere, yatırımcı ilişkileri eksenindeki çoğu iletişim ihtiyacını karşılıyoruz.

Son yıllarda önemi daha da artan sürdürülebilirlik kavramı doğrultusunda, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını da uluslararası standartlarda, içerikleri, tasarımları ve barındırdıkları yaratıcı fikirlerle hazırlıyoruz.

Ülkemizi kendi alanında dünyada gururla temsil eden, önemli başarılar elde eden bir ajans olarak 100. yılımızı bir mesajdan, sosyal medya postundan, bir reklamdan öte özel bir şekilde kutlamayı, karınca kararınca, Cumhuriyetimize bildiğimiz bir konudan, birikimimiz ve emeğimizle değer katmayı hedefledik.

Bu birikimle 100. yılında Cumhuriyetimize; ülkemize iş alanımızdan gönülden bir armağan eser; "Sıfırdan 100'e Cumhuriyetimizin Sürdürülebilirlik Raporu"nu sunuyoruz.

FİNAR

RAPOR HAKKINDA

Cumhuriyetimizin Sürdürülebilirlik Raporu'nu sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz. Belirtmek isteriz ki, çalışmamız bildiğiniz ulusal ya da uluslararası raporlama standartlarına harfiyen uyan bir Sürdürülebilirlik Raporu değil. Çünkü Cumhuriyetimiz, kuruluşu, büyümesi, ilerleyişi ve geleceğe attığı adımlarla kalıplara sığmıyor.

Ancak, son zamanlarda sıkça telaffuz edilen, artık hayatımızda daha fazla yeri olan ve değeri giderek artan sürdürülebilirlik kavramı yüz yıllık Cumhuriyetimizle çok iyi eşleşiyor. Yapılmayana yapmak da yine bize düşüyor.

Sürdürülebilirlik raporları, kurumların ekonomik, sosyal, çevresel ve yönetim performanslarını ön plana çıkararak, dünden bugüne var olma nedenlerini, gelecekte de var olma iddialarını ortaya koyuyor. Hazırladığımız çalışmada sürdürülebilirlik ekseninde, başta özellikle temellerin atıldığı 10 yıla dair değerlendirme, bir asırlık tarihin genel akışı, geleceğe dair kısa bir değerlendirme bulunuyor.

Hatasıyla doğrusuyla, eksikliğiyle fazlasıyla anlayışınıza sığmıyoruz. Çünkü bir ülkenin, yoktan var etmenin, umudun, birlikte kalıp geleceğe ilerleme azminin sürdürülebilirlik raporu daha önce hiç yapılmadı.

Ön Sıra Soldan Sağa: Tuğçeğül Avcı, Başak Nur Sarar, Sümeyye Sena Akkoç, İrem Sarıca, Melisa Akbulut, Aslı Alpay, Deniz Ekşi
Oturanlar Soldan Sağa: Ekin Naz Kara, Eren Türüt, Özgül Sarar Kara, **MUSTAFA KEMAL ATATÜRK**, Baki Kara, Aslı Elmacı, Buket Güvenalp, Sultan Tural
Arka Sıra Soldan Sağa: Yaşarcan Osmanoğlu, Emre Tekin, Destan Harmancı, Hikmet Efe Esa, Sabiha Nihan Yaşa Sönmez, Ferhat Güzel, Semiha Özsoy Erdoğan, Tayfun Dursun, Meryem Arzu Coşkun, Umutcan Kara, Neşe Akin Özkan, Ali Faik Yılmaz, Hakan Karavin

KURUCUMUZUN MESAJI

Türkiye Cumhuriyeti, dünya devletleri arasında tuttuğu yere layık olduğunu eserleriyle ispat edecektir.

"Asırlardan beri Doğu'da haksızlığa ve zulme uğramış olan milletimiz, Türk milleti, gerçekte soydan sahip bulunduğu yüksek kabiliyetlerden yoksun zannediliyordu.

Son yıllarda milletimizin fiili olarak gösterdiği kabiliyet, istidat ve kavrayış kendi hakkında kötü düşünenlerin ne kadar gafil ve ne kadar gerçeği görmekten uzak, görünüşe aldanan insanlar olduğunu pek güzel ispat etti.

Milletimiz kendisinde var olan vasıfları ve değeri, medeniyet dünyasına çok daha kolaylıkla gösterebilecektir. Türkiye Cumhuriyeti, dünya devletleri arasında tuttuğu yere layık olduğunu eserleriyle ispat edecektir.

Arkadaşlar; bu yüksek rejimi yaratan Türk milletinin kazandığı zafer, bundan sonra da birkaç misli olmak üzere kendini gösterecektir. Bendeniz, kazandığım bu güven ve itimada layık olmak için pek önemli gördüğüm bir noktadaki ihtiyacı arz etmek mecburiyetindeyim. O ihtiyaç, yüce heyetinizin şahsıma karşı gösterdiği sevgi, güven ve desteğin devamıdır. Ancak bu sayede ve Tanrı'nın yardımıyla, bana verdiğiniz ve vereceğiniz görevleri en iyi şekilde yapabileceğimi ümit ediyorum.

Daima sayın arkadaşlarımın ellerine çok samimi ve sıkı bir şekilde yapışarak, kendimi onların şahıslarından bir an bile uzak görmeyerek çalışacağım. Daima milletin sevgi ve güvenine dayanarak hep birlikte ileri gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır."

CUMHURİYETİMİZ HAKKINDA

Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde Milli Mücadele'den başarıyla çıkan ve bağımsız bir devlet haline gelen Türkiye Cumhuriyeti, tarih boyunca atılan sağlam temeller ile 100. yılına ulaştı.

Kayıtsız ve şartsız halkın egemenliğine dayalı bir yönetim şeklini benimseyen Türkiye Cumhuriyeti, Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde aydınlanma felsefesi, aklın ve bilimin üstünlüğü ile kişisel özgürlükler başta olmak üzere birçok önemli değer üzerine kuruldu. 29 Ekim 1923'te Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılan değişikliklerin kabulü ile Ankara'da bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ilan edilen Cumhuriyet ile Türkiye'nin modernleşme ve laikleşme süreci de başladı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Cumhuriyet İnkılapları (Devrimleri)", ekonomik bağımsızlık vizyonu ve Cumhuriyet neslinin eğitimdeki büyük emekleri önderliğinde gerçekleşen bu dönüşüm, Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısında köklü değişikliklere yol açtı. Bu değişikliklerin yanı sıra genç Türkiye'nin kültürel kimliği de bu dönemde yeniden şekillendi. Latin alfabesinin kabulü, şapka kanunu ve kılık kıyafet devrimi, soyadı kanunu, kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması bu köklü değişikliklerin ve Atatürk devrimlerinin sadece birkaçıdır.

Bu yıl kuruluşunun 100. yıl dönümü kutlanan Türkiye Cumhuriyeti, bu süre içinde modern bir ulus devleti olarak büyüdü, demokrasi ve laikliği yol gösterici olarak belirledi ve ekonomik kalkınmada önemli adımlar atarak dünyanın önde gelen ülkelerinden biri haline geldi. Başta NATO ve Avrupa Konseyi'nin kurucu ülkelerinden oldu. Dünyanın en büyük 20 büyük ekonomisi arasında yer aldı. Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" vizyonu ile dünyanın 147 ülkesindeki büyükelçiliği ile dünyanın en çok ülkede diplomatik temsilciliği olan ülkeler arasında yer alıyor. Yüzlerce uluslararası çağdaş siyasi, askeri ve kültürel organizasyonlarda kurucu üye olmanın yanı sıra, karar alıcı durumda da olan Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı, geçmişe saygı durumunda bulunmanın yanı sıra geleceğe dair umut ve kararlılıkla dolu bir dönemin de başlangıcını işaret ediyor.

CUMHURİYETİMİZİN İLK 10 YILI

“Dışarıdan aldıklarımızı şimdi kendimiz yapıyoruz” sloganıyla yola çıkan ve 386 sanayi kuruluşunu 10 yılda 1.087'ye çıkaran bir dönem; cumhuriyetin ilk yılları...

Dünyanın en büyük ülkelerine karşı alınan askeri başarının sonucu siyasi bağımsızlığın ancak ekonomik bağımsızlık ile mümkün olduğunun bilincinde olan Genç Türkiye Cumhuriyeti, bu konuda çalışmalarına henüz resmî olarak kurulmadan başladı.

İzmir'in kurtuluşundan 5 ay sonra henüz Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından 4 ay, hatta Cumhuriyet'in resmî olarak ilanından 8 ay önce İzmir'de düzenlenen İktisat Kongresi, milli ekonominin de kurulmasının başlangıcı oldu. Kongre'de alınan kararlar, Cumhuriyet'in geleceği için belirleyici olmuş, kongrenin etkisi 100 yıl boyunca sürdü ve halen de sürüyor.

Kongre'de alınan kararların sonucu, yurt içinde geliştirilen ham maddeler ile sanayi dalları kurulması, sanayileşmenin teşvik edilmesi, millî bankaların kurulması, demir yolları inşasına öncelik verilmesi ve devletin sanayileşmede öncü rol üstlenmesi sağlandı.

1924 yılında fişek fabrikasının kurulmasıyla başlayan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün sağlığı boyunca temelleri atılan sanayi hamlesiyle birlikte toplam üretim %80 arttı. Kömürde %100, kromda %600, diğer madenlerde %200 artış yaşandı. Demir üretimi 0'dan, 180 bin tona çıktı ve şeker üretimi 200 kat arttı. Atatürk'ün dehası ve ileri görüşlülüğüyle kurulan kömür, çimento, şeker, uçak, ipek ve deri fabrikaları sayesinde Kurtuluş Savaşı'ndan henüz çıkmış Türkiye kalkındı.

1924 yılında Türkiye İş Bankası'nın kuruluşu, özel girişimciliği desteklemenin kritik bir adımı olarak tarihte yerini aldı. Aynı dönemde kabul edilen Türk Medenî Kanunu, özel mülkiyet haklarını güvence altına alarak ekonomik istikrarın temelini attı. Ayrıca, büyük şehirlerde ticaret borsalarının kurulması ve Sanayi Teşvik Kanunu'nun çıkarılması, yerli sermayenin teşvik edilerek ekonominin canlandırılmasını hedefliyordu. 1927'de Türkiye'nin ilk kâğıt parasının dolaşıma girmesi, ekonomik istikrarın ve ticaretin artışının bir yansıması olarak kabul edildi.

1930 yılında düzenlenen Sanayi Kongresi'nde kalkınmanın gereğinin sanayileşme olduğu, sanayileşmenin bir zorunluluk olduğu ve bu yolla iktisadi bağımsızlığın sağlanabileceği görüşü benimsendi. Türkiye'de planlama çalışmaları 1930'lu yıllarda devletçilik ilkesi kapsamında uygulamaya geçti. Makro ekonomik bir plan niteliği taşıyan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı çalışmalarına 1932'de başlandı.

Sanayi sektörünün gelişmesini sağlayarak Türkiye'nin "kendine yeter" bir ekonomi hâline gelmesi hedeflenen plan dahilinde, dokuma (mensucat), madencilik (demir-çelik, bakır ve kükürt), kâğıt-karton (selüloz), kimya-seramik (cam, çimento) olmak üzere beş temel alanda 23 fabrika kurulması hedeflendi. Planı uygulama görevi

1933'te kurulan Sümerbank'a verildi. Ayrıca Türkiye İş Bankası da Şişecam ve Sömikok gibi yatırımların bir kısmını üstlendi. Uygulamada olduğu 1934-38 yılları arasında planın başarılı olduğu görüşü hakimdir. Birinci Beş Yıllık Kalkın Planı'nda sağlanan başarıya istinaden daha kapsamlı olması amaçlanan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmalarına 1936'da başlandı.

Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmakta iken 20-24 Ocak 1936 tarihleri arasında İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlıklarının yapılması amacıyla İktisat Vekili Celâl Bayar'ın başkanlığında bir Sanayi Kongresi toplandı. Tasarlanan planın ilk etapta beş yıl olması düşünülse de II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla süreç dört yıla indirildi, daha sonrasında savaş koşullarının ağırlaşmasıyla tamamen kaldırıldı.

Cumhuriyetin ilk 10 yılında madencilik alanında büyük bir atılım gerçekleşirken, ülke genelinde açılan şeker fabrikaları, tekstil, dokuma ve askeri mühimmat üretim merkezleri sayısı rekor hızla arttı. Bu dönemde Gölcük Tersanesi de hizmete girdi. Modern olanakların da devreye alınmasıyla tarım üretimi arttı.

Cumhuriyet kurulduktan sonra en önemli kalkınma hamlelerinin bir diğeri de demir yollarını onarmak ve uzunluklarını artırmak olarak belirlendi. Demir yollarının ilk dönemi, 1923-1927 yılları arasında kapsamaktaydı ve sınırlı yerel kaynaklarla demir yolu yapımının yanı sıra bakım ve onarımlar da gerçekleştirildi. 1927-1938 arası ikinci dönemde ise imtiyazlı şirketlere ait hatların büyük bir kısmı millileştirildi. Demir yolu millileştirme çabaları, yeni demir yolu hatlarının inşasıyla paralel olarak yürütüldü. Cumhuriyetin kuruluşunda 4.112 kilometre olan toplam demir yolu uzunluğu, yeni hatların inşası ile 1926'da 4.459 kilometreye yükseldi. Bu rakam, 1930'da 5.639 kilometreyi, 1935'te ise 6.639 kilometreyi geçti.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ

Başlıca Ekonomik Göstergeler

Türkiye Cumhuriyeti, ekonomik kalkınmada önemli adımlar atarak dünyanın önde gelen ülkelerinden biri haline geldi.

"Ekonomik hayatın etkinlik ve canlılığı ancak ulaştırma vasıtalarının, yolların, demir yollarının, limanların durumu ve derecesiyle orantılıdır."

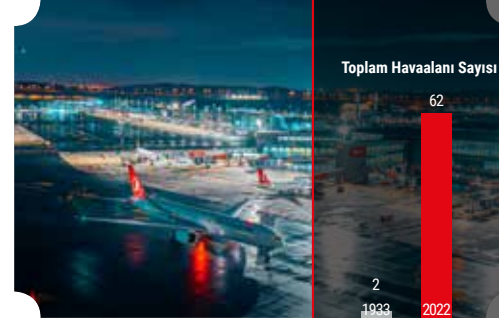
Mustafa Kemal Atatürk

259.072 km

Toplam Karayolu Uzunluğu

(1923'te 18.350 km Karayolu Uzunluğu)

62

Havaalanı Sayısı

(1933'te 2 Havaalanı)

13.128 km

Toplam Demir Yolu Uzunluğu

(1923'te 1.378 km Demir Yolu Uzunluğu)

46,3 milyar ABD doları

Turizm Geliri

(1963'te 7,6 milyon ABD doları)

*Yıl belirtilmedikçe tüm veriler, 2022 yıl sonu verilerine göre hazırlanmıştır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ

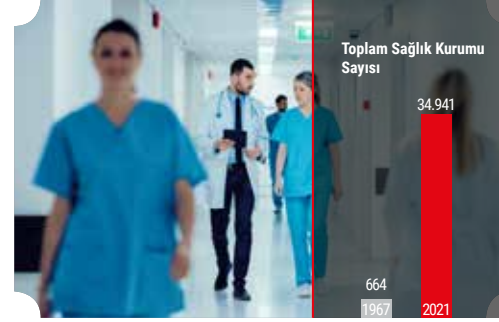
Başlıca Toplumsal Göstergeler

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan süreç, yeni bir toplum inşası olarak yürütüldü. Eğitim ve araştırma kurumlarının sayısı hızla artırıldı.

85.279.553

Toplam Nüfus

(İlk nüfus sayımı 1927'de, 13.649.945 kişi)

34.941

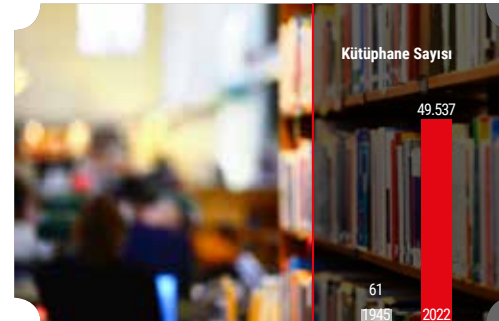
Toplam Sağlık Kurumu Sayısı (2021)

(1967'de 664 sağlık kurumu)

24.519

Toplam İlkokul Sayısı

(1923'te 4.894)

49.537

Kütüphane Sayısı

(1945'te 61 Halk Kütüphanesi)

"Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için, en hakiki mürşit bilimdir, fendir."

Mustafa Kemal Atatürk

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ

Başlıca Çevresel Göstergeler

Türkiye Cumhuriyeti 2053 hedefleri doğrultusunda, iklim değişikliği etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla farklı projeleri hayata geçirmeye devam ediyor.

“Çevreyi korumak aklın gereğidir.”

Mustafa Kemal Atatürk

564,4 milyon ton CO₂
Toplam Sera Gazı Emisyonu (2021)
(1990'da 219,5 milyon ton CO₂)

103.809 MW
Toplam Kurulu Güç (2022)
(1923'te, 33 MW)
(1935'te, 126,2 MW)

6,7 ton CO₂
Kişi Başına Düşen Sera Gazı Emisyonu Miktarı (2021)
(1990'da 4 ton CO₂)

334.723 GWh
Toplam Elektrik Enerjisi Üretimi (2021)
(1923'te 45 GWh)
(1935'te, 213 GWh)

BİR BAKIŞTA CUMHURİYETİMİZİN 100 YILI

1923 yılından günümüze kadar Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan yönetim, ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişmeler doğrultusunda ülkemizin bir asrına ışık tutuyoruz.

"Cumhuriyeti ve onun gereklerini yüksek sesle anlatınız. Bunu yüreklere yerleştirmek için elverişli olan hiçbir durumu kaçırmayınız."

Mustafa Kemal Atatürk

YÖNETİŞİM

1923

LOZAN BARIŞ
ANTLAŞMASI
İMZALANDI.

LOZAN
ANTLAŞMASI'NI
TBMM ONAYLADI.

TÜRKİYE
CUMHURİYETİ'NİN İLK
YASAL SİYASİ PARTİSİ
OLARAK CUMHURİYET
HALK PARTİSİ (CHP),
"HALK FIRKASI" ADIYLA
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK
TARAFINDAN KURULDU.

BOZCAADA
YUNANLILARDAN ALINDI.

EKONOMİK

1923

İZMİR İKTİSAT
KONGRESİ
(TÜRKİYE İKTİSAT
KONGRESİ)

İzmir İktisat Kongresi, yeni kurulan Cumhuriyetin, o güne kadar somut bir biçimde saptanmamış olan ekonomi politikasını belirlemek ve bu politikayı yürüteceklere ışık tutmak amacıyla düzenlendi. Kongre, ülke içindeki 1.135 üyeden oluşan dört karşıt grubun (çiftçi, tüccar, sanayici, işçi) bir araya gelmesini ve karşılıklı ekonomik görüş alışverişini sağladı. Özel teşebbüsün teşvik edilmesi, ihtiyaç hâlinde kamu gücünün

kullanılarak devletin gerekli alanlarda yatırım yapması esas alındı. Cumhuriyetin ilk yıllarında da kongrede alınan kararlar doğrultusunda Türk ekonomisine yön verildi. Böylece bundan sonra uygulanacak olan iktisadi politikanın saptanmasında önemli bir katkıda bulunuldu.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1924

EĞİTİMİN
BİRLEŞTİRİLMESİ (TEVHİD-İ
TEDRİSAT) KANUNU
ÇIKARTILDI.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası), TBMM tarafından 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilmiş olan ve ülkedeki bütün eğitim kurumlarının Maarif Vekaleti'ne (Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı) bağlanmasını öngören yasadır. Eğitimin temel kanunu kabul edildi ve daha sonra çıkarılan kanunlara esas teşkil etti.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ayrıca, tekke ve zaviyelerin kapatılması, dinsel olduğu düşünülen Osmanlı harflerinin kaldırılıp Harf Devrimi'nin yapılması gibi diğer bazı Atatürk devrimlerinin gerçekleşmesi için de altyapıyı oluşturdu.

YÖNETİŞİM

1923

29 EKİM

Cumhuriyet ilân edildi.

EKONOMİK

1924

**ANKARA
FİŞEK FABRİKASI
KURULDU.**

**GÖLCÜK
TERSANESİ KURULDU.**

**İSTANBUL RIHTIM
İŞLETMESİ DEVLET
TARAFINDAN SATIN ALINDI.**

**TÜRKİYE
İŞ BANKASI KURULDU.**

Cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olan İş Bankası, Atatürk'ün direktifleriyle İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 26 Ağustos 1924 tarihinde kuruldu. İş Bankası ilk Genel Müdürü Celal Bayar'ın liderliğinde iki şube ve 37 personel ile hizmete başladı. Nominal sermayesi 1 milyon TLydi. Bu sermayenin fiilen ödenen 250 bin TL'lik bölümü ise bizzat Atatürk tarafından karşılandı.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1925

**"ŞAPKA KANUNU"
YAYINLANDI.**

25 Kasım 1925 tarihinde mecliste kabul edilen 671 No'lu "Şapka İktisası Hakkında Kanun" ile TBMM üyeleri ve memurlarına başlık olarak şapka giyilmesi zorunluluğu getirildi ve Türk halkı da buna aykırı bir alışkanlığın devamından men edildi.

**TEKKE, ZAVİYE VE
TÜRBELER KAPATILDI.**

**TÜRK KADINLARI
İLK KEZ GÜZELLİK
YARIŞMASINA KATILDI.**

**ANKARA HUKUK
FAKÜLTESİ AÇILDI.**

**ANKARA'DA
BİRİNCİ TÜRK TIP
KONGRESİ TOPLANDI.**

YÖNETİŞİM

1924

OSMANLI HİLÂFETİ, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TARAFINDAN FESHEDİLDİ.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İKİNCİ SİYASİ PARTİSİ OLAN TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI KURULDU.

DİNİ MAHKEMELERİN YERİNİ SİVİL MAHKEMELER ALDI.

YENİ TÜRK ANAYASASI KABUL EDİLDİ.

2. İSMET İNÖNÜ KABİNESİ KURULDU.

EKONOMİK

1925

ŞAKİR ZÜMRE FABRİKASI KURULDU.

Şakir Zümre, 1925 yılında İstanbul Haliç'te, tamamı yerli sermaye ile özel sektöre ait ilk silah ve cephane fabrikasını kurdu. Türkiye'nin ilk uçak bombalarını, silahlar, cephane ve motor üretimine kadar çok çeşitli konular üzerinde çalıştı. II. Dünya Savaşı'nın yokluklar içindeki yıllarında, güç koşullar altında 2 bin kişinin çalıştığı fabrikasında uzun yıllar üretim yaptı ve birçok ülkeye silah ihracatı gerçekleştirdi.

TÜRK HAVA KURUMU (TÜRK TAYYARE CEMİYETİ ADI İLE) KURULDU.

ESKİŞEHİR HAVA TAMİRHANESİ KURULDU.

ATATÜRK, BURSA'DA TEKSTİL FABRİKASI AÇTI.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1926

MEDENİ KANUN

Türk Kanunu Medenisi (Medenî Kanun), Türkiye'de 17 Şubat 1926'da İsviçre Medenî Kanunu örnek alınarak TBMM'de kabul edilen ve 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe konulan kanundur. Bu kanun ile kadın hakları genişletilmiş ve çok eşlilik kaldırıldı. 1 Ocak 2002 kabul tarihli Türk Medenî Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalktı.

YÖNETİŞİM

1926

YENİ İTALYA
CEZA KANUNU'NDAN
ALINAN "CEZA KANUNU"
KABUL EDİLDİ.

TBMM'DE
"DEMİR SANAYİNİN
TESİSİNE DAİR KANUN"
KABUL EDİLDİ.

TÜRK KABOTAJ
KANUNU
YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.

TÜRKİYE'DE
PETROL ARAMA VE
İŞLETİLMESİNİN DEVLETÇE
YÖNETİLMESİNİ ÖNGÖREN
KANUN TBMM'DE KABUL
EDİLDİ.

EKONOMİK

1926

TBMM'DE
"DEMİR SANAYİNİN
TESİSİNE DAİR KANUN"
KABUL EDİLDİ.

UŞAK ŞEKER
FABRİKASI
KURULDU.

ALPULLU ŞEKER
FABRİKASI
KURULDU.

KIRIKKALE
MÜHİMMAT FABRİKASI
KURULDU.

EMLAK VE
EYTAM BANKASI
KURULDU.

Türkiye'de halkın inşaat teşebbüslerini desteklemek, gerekli kredileri sağlamak ve yetim haklarını korumak amacıyla Atatürk'ün talimatları doğrultusunda 3 Haziran 1926 tarihinde kuruldu.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1927

İLK NÜFUS
SAYIMI YAPILDI.

"Umumî Nüfus Tahriri" adı altında 63 vilayet, 328 kaza ve 39.901 köy sayıldı ve Türkiye'nin o günkü nüfusu 13.649.945 kişi olarak belirlendi.

İLK KADIN AVUKAT
SÜREYYA AĞAOĞLU
GÖREVİNE BAŞLADI.

YÖNETİŞİM

1929

TOPRAKSIZ HALKA TOPRAK DAĞITMAK AMACIYLA TÜRKİYE'DE TOPRAK REFORMU KANUNU ÇIKARILDI.

1930

CUMHURİYET'İN ÜÇÜNCÜ PARTİSİ OLAN SERBEST CUMHURİYET FİRKASI KURULDU.

İSMET İNÖNÜ TARAFINDAN ALTINCI HÜKÜMET KURULDU.

EKONOMİK

1927

TÜRKİYE'NİN İLK KÂĞIT PARASI BASILDI.

Cumhuriyet döneminin ilk banknotları harf devriminin henüz gerçekleşmediği 1927 yılında basıldı. İlk banknotlarda yazılar Osmanlıcaydı. Bununla birlikte banknotların üzerinde Fransızca ibareler vardı. Türkiye ilk kağıt parayla 1840 yılında Sultan Abdülmecid döneminde tanıştı.

TEŞVİK-İ SANAYİ KANUNU ÇIKARILDI.

EKONOMİK

1927

BÜNYAN DOKUMA FABRİKASI KURULDU.

ESKİŞEHİR KİREMİT FABRİKASI KURULDU.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1928

"YÜKSEK MÜHENDİS MEKTEBİ KANUNU" KABUL EDİLDİ.

TÜRK MAARİF CEMİYETİ (TÜRKİYE EĞİTİM DERNEĞİ) KURULDU.

TÜRK HARFLERİ'NİN KABULÜ

1 Kasım 1928'de, yeni Türk harflerinin kabulüne ilişkin kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edildi. Kanunun kabul edilmesinden sonra geniş halk kitlelerine okuma yazma öğretmek üzere "Millet Mektepleri" açıldı. Atatürk, 24 Kasım 1928'de Millet Mektepleri Başöğretmeni ilan edildi. Böylece, eğitim ve kültür hayatında yeni bir dönem başlamış oldu.

YÖNETİŞİM

1932

TÜRKİYE,
MİLLETLER
CEMİYETİ ÜYESİ OLDU.

1934

MUSTAFA
KEMAL PAŞA, ATATÜRK
SOYADINI ALDI.

EKONOMİK

1928

KIRIKKALE
ELEKTRİK SANTRALİ VE
ÇELİK FABRİKASI KURULDU.

ANKARA
ÇİMENTO FABRİKASI
KURULDU.

HAYDARPAŞA
LİMAN İŞLETMESİ
DEVLET TARAFINDAN
SATIN ALINDI.

1929

ANKARA
HAVAGAZI FABRİKASI
KURULDU.

İSTANBUL
OTOMOBİL MONTAJ
FABRİKASI KURULDU.

TBMM'DE
İLK TİCARET KANUNU
KABUL EDİLDİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1929

ARAPÇA VE
FARŞA YERİNE
TÜRKÇENİN
KULLANILMASINA YÖNELİK
KURSLAR AÇILDI.

İLK TÜRK KADIN
YARGIÇ ATANDI.

MİLLET
MEKTEPLERİ AÇILDI.

YÖNETİŞİM

1936

TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ'NİN İLK ADIMLARI OLARAK İŞÇİ KANUNU KABUL EDİLDİ.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ İMZALANDI.

Türkiye'ye İstanbul ve Çanakkale boğazları üzerinde kontrol ve savaş gemilerinin geçişini düzenleme hakkı veren uluslararası sözleşmedir. Sözleşme, Türkiye'ye Boğazlar üzerinde tam kontrol hakkı verir ve barış zamanı sivil gemilerin özgürce geçişini garantiler. Sözleşme, Karadeniz'e kıyısı olmayan ülkelere ait savaş gemilerinin geçişini sınırlar. 1923'te Lozan Antlaşması ile birlikte imzalanan Boğazlar Sözleşmesi'nin yerine geçen bu sözleşmeyle birlikte Uluslararası Boğazlar Komisyonu'nun da görevi sonlandı.

EKONOMİK

1930

KAYAŞ KAPSÜL FABRİKASI KURULDU.

MİLLİ İKTİSAT VE TASARRUF CEMİYETİ (ULUSAL EKONOMİ VE ARAŞTIRMA KURUMU) KURULDU.

TÜRK PARASININ KIYMETİNİ KORUMA KANUNU KABUL EDİLDİ.

TBMM'DE "TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI KANUNU" KABUL EDİLDİ.

Kuruluş Kanunu'na göre Merkez Bankası'nın temel amacı, ülkenin ekonomik kalkınmasını desteklemektir. Bu amaçla Banka'ya; temel politika aracı olan reeskont oranlarını belirlemek, para piyasasını ve para dolaşımını düzenlemek, hazine işlemlerini yerine getirmek, Türk parasının istikrarına yönelik önlemleri almak, banknot basımı tek elden yürütmek ve devletin haznedarlığını üstlenmek yetkileri tanımlanmıştır. kuruldu, 23 Mayıs 1938 yılında faaliyete geçti.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1932

TÜRK DİL KURUMU KURULDU.

Türk Dil Kurumu (TDK), Türkçeyi incelemek ve Türkçenin gelişmesi için çalışmak amacıyla 12 Temmuz 1932'de Mustafa Kemal Atatürk tarafından kuruldu. Türkiye'nin başkenti Ankara'da yer alan kurum, Türk dili üzerine çalışmaların yapıldığı yayımlandığı bir merkezdir.

1933

İSTANBUL-ANKARA ARASINDA İLK UÇAK SEFERİ DENEMESİ YAPILDI.

KADINLARA MUHTAR OLMA VE KÖY HEYETİNİ SEÇME HAKKI TANINDI.

DARÜLFÜNUN 480 YAŞINDA KAPATILDI, YERİNE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KURULDU.

YÖNETİŞİM

1937

HATAY'IN BAĞIMSIZLIĞI MİLLETLER CEMİYETİNİN CENOVA TOPLANTISINDA KABUL EDİLDİ.

1937-1938 YILLARINDA YAŞANAN DERSİM İSYANI HÜKÜMET TARAFINDAN BASTIRILDI.

EKONOMİK

1933

SÜMERBANK KURULDU.

Türkiye Cumhuriyeti'nin millileşmeyle ve devlet destekli kalkınması amacıyla, sanayileşme hareketini başlatan ve devlet tarafından yapılmış ilk tesis Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası'dır. Yapıldığı dönem ve konumu itibarıyla, büyük bir devrimin eseridir.

HALKBANK KURULDU.

Türkiye Halk Bankası; kalıcı bir ekonomik kalkınma, sosyal denge ve toplumsal barışın korunması için uygun koşullarla esnaf-sanatkar ve küçük meslek sahibine kaynak aktarmak ve sermaye birikimini başlatmak amacıyla 1933 tarihli ve 2284 sayılı "Halk Bankası ve Halk Sandıkları Kanunu" kapsamında kuruldu, 23 Mayıs 1938 yılında faaliyete geçti.

1934

BİRİNCİ BEŞ YILLIK SANAYİ PLANI YAPILDI.

Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 17 Nisan 1934 tarihinde Türkiye'de yürürlüğe konulan, 1934-1938 yılları arasında sanayi gelişiminin hedeflendiği plandır. Plan çerçevesinde ham maddeleri Türkiye'de bulunan veya sağlanabilecek sanayinin kurulması amaçlandı.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1934

TÜRK KADINLARINA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNDE SEÇME VE SEÇİLME HAKKI VERİLDİ. İLK SEÇİMLERDE 18 KADIN MİLLETVEKİLİ TBMM'NE GİRDİ.

TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ'NİN İLK ADIMLARI OLARAK İŞÇİ KANUNU KABUL EDİLDİ.

AYA SOFYA CAMİSİ, MÜZE OLARAK DEĞİŞTİRİLDİ.

SOYADI KANUNU KABUL EDİLDİ, UNVAN OLARAK KULLANILAN BEY, EFENDİ, PAŞA, SULTAN VE HANIM GİBİ KELİMELER TERK EDİLDİ.

Bu kanunun kabulünden sonra soyadı, Türkiye'de kişilerin kimliğinin ayrılmaz bir parçası oldu. Kanuna göre söylerken ve yazarken ön ad önde, soyadı sonda kullanılmalıdır.

YÖNETİŞİM

1938

ATATÜRK'ÜN
ÖLÜMÜ ÜZERİNE
11 KASIM 1938'DE
CUMHURBAŞKANLIĞINA
SEÇİLEN İSMET İNÖNÜ
CUMHURBAŞKANLIĞININ
YANI SIRA CHP GENEL
BAŞKANLIĞINA DA
GETİRİLDİĞİNDEN YÖNETİM
ÜZERİNDE GENİŞ OTORİTE
SAHİBİ OLDU.

1939

İKİNCİ DÜNYA
SAVAŞI

Türkiye savaşının sonlarına doğru
Almanya'ya savaş ilan etti, o ana
kadar tarafsız kaldı.

EKONOMİK

1935

PAŞABAHÇE ŞİŞE VE
CAM FABRİKASI AÇILDI.

ZONGULDAK
TAŞ KÖMÜR FABRİKASI
KURULDU.

MADEN TETKİK VE
ARAMA ENSTİTÜSÜ
KURULDU.

ETİBANK
KURULDU.

1936

İSTANBUL
TELEFON ŞİRKETİ DEVLET
TARAFINDAN SATIN ALINDI.

İLK TEK MOTORLU
UÇAK ÜRETİLDİ VE UÇAĞA NU.
D-36 ADI VERİLDİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1936

CUMHURİYETİMİZİN
İLK BARAJI OLAN ÇUBUK
BARAJI'NIN YAPIMI
TAMAMLANDI.

Türkiye Cumhuriyeti'nde su kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılmasıyla ilgili ilk çalışmalar, Mustafa Kemal Atatürk döneminde başladı. Bu çerçevede, Ankara'nın başkent ilan edilmesinin ardından, şehrin hızla artan nüfusunun su ihtiyacını karşılamak, şehri besleyen tarım arazilerini sulamak, su taşkınlarını önlemek ve şehirde gelişen sanayi tesislerinin artan su gereksinimlerini karşılamak amacıyla Çubuk Barajı inşa edildi.

1937

ANKARA'DA
TIP FAKÜLTESİ KURULMASINA
KARAR VERİLDİ.

ANKARA-İZMİR,
ANKARA-SİVAS,
ZONGULDAK-ADANA GİBİ
TİCARET VE SANAYİNİN
YOĞUNLAŞTIĞI ŞEHİRLER
ARASINDA İLK TELEFON
BAĞLANTISI KURULDU.

ATATÜRK,
DOLMABAĞÇE
SARAYI'NDA İLK SANAT
GALERİSİNİ AÇTI.

YÖNETİŞİM

1939

HATAY,
TÜRKİYE'YE KATILDI.

EKONOMİK

1937

1935'DE TEMELİ
ATILAN NAZİLLİ BASMA
FABRİKASI ATATÜRK
TARAFINDAN AÇILDI.

EREĞLİ LİMANI
DEVLET TARAFINDAN
SATIN ALINDI.

ZONGULDAK
ÇATALAĞZI DEMİR YOLU VE
KÖMÜR MADEN İŞLETMELERİ
DEVLET TARAFINDAN
SATIN ALINDI.

KARDEMİR
KARABÜK DEMİR ÇELİK
FABRİKASI AÇILDI.

1938

İSTANBUL
ELEKTRİK ŞİRKETİ SATIN
ALINDI.

TBMM,
"TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
KURULMASI HAKKINDA
KANUN"U KABUL ETTİ.

İSTANBUL
ÜSKÜDAR-KADIKÖY TRAMVAY
İŞLETMELERİ SATIN ALINDI.

SİVAS ÇİMENTO
FABRİKASI
KURULDU.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1938

10 KASIM:
KURUCU MUSTAFA KEMAL
ATATÜRK ÖLDÜ.

YÖNETİŞİM

1941

**İMZALANAN
SALDIRMAZLIK
ANLAŞMASI TÜRKİYE'NİN
ALMANYA İLE OLAN
İLİŞKİLERİ YÖNÜNDEN BİR
KİLOMETRE TAŞI OLDU.**

1942

**TÜRK İNKILAP
TARİHİ ENSTİTÜSÜ
KURULDU.**

EKONOMİK

1939

**İZMİT KAĞIT VE
KARTON FABRİKASI
ÜRETİME BAŞLADI.**

1940

**GARP LİNYİTLERİ
İŞLETMESİ KURULDU.**

1944

**TÜRKİYE
ZİRAİ DONATIM
KURUMU KURULDU.**

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1940

**KÖY ENSTİTÜLERİ
KURULDU.**

Türkiye'de ilkokul öğretmeni yetiştirmek üzere 17 Nisan 1940 tarihli, 3803 sayılı yasa ile Köy Enstitüleri açıldı. Tamamen Türkiye'ye özgü olan bu eğitim projesini 28 Aralık 1938 tarihinde milli eğitim bakanı olan Hasan Âli Yücel bizzat yönetti.

1941

**GEBERE (NİĞDE)
BARAJI AÇILDI.**

1949

**TÜRKİYE İNSAN
HAKLARI EVRENSEL
BİLDİRGESİ'Nİ KABUL ETTİ.**

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin hazırlanması, Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde, 29 Nisan 1946 tarihinde, İnsan Hakları Komisyonu'nun kurulmasıyla başladı.

YÖNETİŞİM

1945

ÇİFTÇİYİ TOPRAKLANDIRMA KANUNU KABUL EDİLDİ.

Şükrü Saraçoğlu hükümeti tarafından topraksız ya da az topraklı çiftçilere toprak dağıtmak amacıyla çıkarılan Kanun, Türkiye'de örgütlü siyasal muhalefetin doğuşunda, özellikle de Türkiye'nin ilk yasal muhalefet partisi olan Demokrat Parti'nin (DP) kurulmasında, katalizör görevi gördü.

1946

DEMOKRAT PARTİ KURULDU. GENEL BAŞKANLIĞA CELAL BAYAR SEÇİLDİ.

TBMM'DE BASIN
KANUNU KABUL EDİLDİ.

EKONOMİK

1945

İSKENDERUN LIMANI HİZMETE GİRDİ.

1947

MERKEZ ÇAY FABRİKASI (RİZE) AÇILDI.

TÜRKİYE,
45 ÜLKENİN ÜYELİĞİYLE 27
ARALIK 1945'TE KURULAN
ULUSLARARASI PARA
FONU'NA ÜYE OLDU.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1950

NAZIM HİKMET ULUSLARARASI BARIŞ ÖDÜLÜ ALDI.

MÜFİDE İLHAN,
İLK BELEDİYE BAŞKANI
OLARAK MERSİN'DE
GÖREVE BAŞLADI.

1951

TÜRKİYE'NİN İLK KALP AMELİYATI GÜLHANE ASKERİ TIP HASTANESİ'NDE GERÇEKLEŞTİRİLDİ.

YÖNETİŞİM

1949

İLK KEZ
GELİR VERGİSİ KANUNU,
KURUMLAR VERGİSİ
KANUNU VE VERGİ USUL
KANUNU UYGULAMALARI
TÜRK VERGİ SİSTEMİ'NE
DAHİL OLDU.

DEVLET TİYATRO VE
OPERASI TBMM'DE
KABUL EDİLEN YASAYLA
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
BÜNYESİNDE KURULDU.
İLK GENEL MÜDÜR
MUHSİN ERTUĞRUL

1950

TÜRKİYE,
BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER ADINA
KORE SAVAŞI'NA
KATILDI.

1950 GENEL
SEÇİMLERİNDEN SONRA
CHP İKTİDARI DEMOKRAT
PARTİ'YE (DP) BIRAKIRKEN,
İSMET İNÖNÜ ANA
MUHALEFET PARTİSİ GENEL
BAŞKANI OLARAK SİYASAL
ROLÜNÜ SÜRDÜRDÜ .

EKONOMİK

1950

TSKB,
TÜRKİYE'NİN İLK ÖZEL
KALKINMA VE YATIRIM
BANKASI OLARAK
İSTANBUL'DA KURULDU.

Global kabul görmüş sürdürülebilirlik ve kapsayıcılık prensiplerini kurumsal bankacılık, yatırım bankacılığı ve danışmanlık iş kollarının tamamına entegre etmiş bir kurum olarak reel sektörün dönüşümünde aktif rol oynuyor. TSKB, farklı sektörlerde özel tasarlanmış finansman modelleriyle BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına somut katkı sağlıyor.

1954

KÜTAHYA
AZOT FABRİKASI
KURULDU.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1952

TÜRKİYE VE ABD
ARASINDA KURULAN
TELEFON HATTIYLA
İLK TELEFON
GÖRÜŞMESİ YAPILDI.

1953

İLK RENKLİ
TÜRK FİLMİ
"HALICI KIZ" ÇEKİLDİ.

1955

TÜRKİYE'NİN
İLK KANSERLE SAVAŞ
DİSPANSERİ AÇILDI.

YÖNETİŞİM

1952

**TÜRKİYE,
SOVYETLER BİRLİĞİNE
KARŞI NATO'NUN ÖNEMLİ
STRATEJİK ORTAĞI OLDU.**

1953

**KORE SAVAŞI,
1950-1953 YILLARI
ARASINDA KUZEY KORE İLE
GÜNEY KORE ARASINDA
YAPILDI.**

1955

**6-7 EYLÜL
OLAYLARI**

İstanbul'da yaşayan başta Rumlara olmak üzere azınlıklara yönelik tahrip ve yağma hareketi patlak verdi.

EKONOMİK

1955

**TÜRKİYE DEMİR VE
ÇELİK İŞLETMELERİ
KURULDU.**

1958

**MODERN MERSİN
LİMANI'NIN İLK İSKELESİ
HİZMETE AÇILDI.**

1959

**TÜRKİYE'DE
İLK DEFA ÇAMAŞIR MAKİNESİ
ÜRETİMİ GERÇEKLEŞTİ.**

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1956

**SEYHAN BARAJI VE
SANTRALİ AÇILDI.**

1963

**İLK YASAL
GREV BURSA BELEDİYESİ
OTOBÜS İŞLETMESİ'NDE
BAŞLADI.**

1964

**"SUSUZ YAZ"
FİLMİ BERLİN FİLM
FESTİVALİ'NDE BÜYÜK ÖDÜL
OLAN ALTIN AYI'YI KAZANDI
VE TÜRK SİNEMA TARİHİNDE
ULUSLARARASI ÖDÜL
KAZANAN İLK FİLM OLDU.**

YÖNETİŞİM

1960

27 MAYIS DARBESİ: TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ YÖNETİME EL KOYDU.

Silahlı Kuvvetler adına ülke yönetimini Millî Birlik Komitesi üstlendi. Orgeneral Cemal Gürsel Millî Birlik Komitesi'nin başına getirildi. Millî Birlik Komitesi ilk iş olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni ve hükümeti feshetti ve her türlü siyasi faaliyeti yasakladı.

1961

1961 ANAYASASI

9 Temmuz 1961 tarihli referandum ile kabul edilen ve 12 Eylül Darbesi'ne kadar yürürlükte olan anayasadır.

EKONOMİK

1960

OTOSAN FORD,
İLK KAMYON
ÜRETİMİNİ GERÇEKLEŞTİRDİ.

1961

EREĞLİ DEMİR VE
ÇELİK FABRİKALARI
T.A.Ş. KURULDU.

TÜRKİYE,
ULUSLARARASI PARA
FONU İLE İLK STAND-BY
DÜZENLEMESİNİ İMZALADI.

TÜRKİYE'DE İLK
DEFA BUZDOLABI
ÜRETİMİ GERÇEKLEŞTİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1964

TÜRKİYE RADYO
TELEVİZYON KURUMU
(TRT), 1 MAYIS 1964'TE
ÖZEL YASAYLA ÖZERK
KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ
STATÜSÜNDE KURULDU.

1967

ADAPAZARI VE
ÇEVRESİNDE 7,2
BÜYÜKLÜĞÜNDE DEPREM
OLDU.

HACETTEPE
ÜNİVERSİTESİ KURULDU.

YÖNETİŞİM

1971

12 MART

Sol ve sağ çatışmaları önlemek amacı ile Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri komutanı Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri komutanı Celal Eyiceoğlu ve Hava Kuvvetleri komutanı Muhsin Batur'un imzası ile Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a bir muhtıra vererek hükümet istifaya zorlandı, yaşananlara Türk Silahlı Kuvvetleri müdahale etti.

1974

**TÜRKİYE,
KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NI
GERÇEKLEŞTİRDİ.**

EKONOMİK

1972

**TÜRKİYE'DE
TASARLANAN VE ÜRETİLEN
İLK OTOMOBİL DEVRİM
ARABASI OLDU.**

Türkiye'de tasarlanan ve üretilen ilk otomobil Devrim arabası 1961 yılında, dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in talimatıyla, Eskişehir Demir Yolu Fabrikası'nda, 129 günde üretildi.

**TÜPRAŞ
İZMİR RAFİNERİSİ AÇILDI.**

1975

**ABD,
TÜRKİYE'YE SİLAH
AMBARGOSU UYGULADI.**

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1968

**TÜRKİYE'DE İLK
KALP VE BÖBREK NAKLİ
YAPILDI.**

**TRT ANKARA
TELEVİZYONU DENEME
YAYINLARINA BAŞLADI.**

1973

**BOĞAZİÇİ
KÖPRÜSÜ AÇILDI.**

YÖNETİŞİM

1979

YAPILAN ARA SEÇİMLERDE BAŞARISIZLIĞA UĞRAYAN ECEVİT GÖREVDEN ÇEKİLDİ VE SÜLEYMAN DEMİREL 25 KASIM 1979 TARİHİNDE MSP VE MHP'NİN DESTEĞİYLE BİR AZINLIK

1980

12 EYLÜL DARBESİ

Yapılan Askeri darbe sonucu Süleyman Demirel'in Başbakan'ı olduğu hükümet görevden alındı, Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedildi, 1970 sonrasında değiştirilen 1961 Anayasası tamamen rafa kaldırıldı ve Türkiye siyasetinin yeniden tasarlandığı bir askeri dönem başladı. Bu dönem yaklaşık dokuz yıl sürdü. 12 Eylül 1980 ardından partiler lağvedildi, parti liderleri önce askeri üslerde gözetim altında tutuldu, ardından yargılandı.

EKONOMİK

1976

TÜRKİYE'Yİ ORTA DOĞU VE UZAK DOĞU'YA BAĞLAYAN İPEK SINIR YOLU HİZMETE AÇILDI.

1977

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ (GAP) BAŞLATILDI.

Güneydoğu Anadolu Projesi (kısaca GAP), Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde yapımı öngörülen barajlar, hidroelektrik santralleri ve sulama tesislerinin yanı sıra kentsel ve kırsal altyapı, ulaştırma, sanayi, eğitim, sağlık ve diğer sektörlerin gelişmesini ve hizmetlerini kapsayan entegre projedir.

1978

TÜRK LİRASI %32,5 ORANINDA DEVALÜE EDİLDİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1976

YÜZÜCÜ ERDAL ACET, MANŞ DENİZİ'Nİ 9 SAAT 2 DAKİKADA GEÇEREK DÜNYA REKORU KIRDI.

1977

TÜRKİYE BASKETBOL GENÇ MİLLİ TAKIMI AVRUPA ŞAMPİYONU OLDU.

TÜRKİYE, FRANSA'DA DÜZENLENEN 32. ULUSLARARASI HALK OYUNLARI YARIŞMASI'NDA 48 ÜLKE ARASINDA BİRİNCİ OLDU.

YÖNETİŞİM

1983

TÜRKİYE GENEL SEÇİMLERİ

12 Eylül Darbesi'nin ardından ilk genel seçim yapıldı. ANAP tek başına iktidara geldi ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra, IMF politikalarını uygulamak amacıyla Bülend Ulusu Hükümeti'nde ekonomiden sorumlu Başbakan yardımcılığı görevine getirilen, 20 Mayıs 1983'te Anavatan Partisi'ni kuran Turgut Özal yeni hükümeti kurdu.

1989

TURGUT ÖZAL CUMHURBAŞKANI SEÇİLDİ.

EKONOMİK

1980

24 OCAK KARARLARI

Ekonomik olarak yaşanan istikrarsızlığı gidermek amacıyla, üretimin azalması ve karaborsacılığın oluşması gibi nedenlerin ortadan kaldırılması için kamu harcamalarının sınırlandırılması, ücretlerin düşürülmesi, serbest döviz kuru gibi ekonomik önlemler alınması kararlaştırıldı. 24 Ocak kararları ile 1980 öncesi dönemde uygulanan ithal ikameci büyüme stratejisi terk edilerek, dışa açık büyüme stratejisi uygulamaya konuldu ve büyüme stratejisi, temel olarak verimlilikte artış sağlamayı ve iktisadın rekabet gücünü artırmayı amaçladı. Bu çerçevede, piyasa ekonomisinin kurumsallaşması yönünde adımlar atıldı.

1981

SERMAYE PİYASASI KURULDU.

1986

BORSA AÇILDI.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1979

TÜRKİYE'NİN UYDU İLE HABERLEŞME İSTASYONU HİZMETE GİRDİ.

5 ÜLKEDEN 133 ÇOCUK VE 31 LİDERİN KATILDIĞI İLK 23 NİSAN ÇOCUK ŞENLİĞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ.

1980

ASELSAN, İLK TÜRK TELSİZİNİ ÜRETTİ.

1982

TÜRKİYE'DE İLK KEZ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ'NE BAĞLI AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ KURULDU.

YÖNETİŞİM

1990

HÜKÜMETE YURT
DIŞINA ASKER
GÖNDERME VE
TÜRKİYE'DE
YABANCI ASKER
BULUNDURMA
YETKİSİ VEREN
TEZKERE TBMM'DE
KABUL EDİLDİ.

1995

1/95 SAYILI
TÜRKİYE-AB ORTAKLIK
KONSEYİ KARARI AVRUPA
PARLAMENTOSU'NCA
ONAYLANDI.

EKONOMİK

1988

FATİH SULTAN
MEHMET KÖPRÜSÜ,
3 TEMMUZ 1988'DE
DÖNEMİN BAŞBAKANI
TURGUT ÖZAL
TARAFINDAN HİZMETE
AÇILDI.

1990

KÖRFEZ KRİZİ

Körfez Krizi, Türkiye ekonomisinin dış etkilerle şekillenen ilk krizdir. Birleşmiş Milletlerin Irak ve Kuveyt'e müdahaleleri ile şekillenen Körfez Savaşı bu krizin önemli olaylarındandır.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1987

TÜRKİYE,
AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ'NE KİŞİSEL
BAŞVURU HAKKINDAN
TÜRK VATANDAŞLARININ
DA YARARLANMASI İÇİN
BAŞVURUDA BULUNDU.

1988

İSTANBUL'DA İLK
DENİZ OTOBÜSLERİ
KULLANILMAYA
BAŞLANDI.

1989

TSK'DA KULLANILAN
İLK İHA, 1989 YILINDA
KULLANILMAYA BAŞLAYAN
MEGGITT FİRMA
TARAFINDAN ÜRETİLMİŞ
OLAN, BANSHEE SİSTEMİDİR.
TÜRKİYE'NİN YERLİ İHA
ÜRETMEK İÇİN GELİŞTİRDİĞİ
İLK PROJE OLAN İHA-X1-
ŞAHİT PROJESİ MART 1990
TARİHİNDE BAŞLATILDI.

YÖNETİŞİM

1996

TÜRKİYE'NİN
54. HÜKÜMETİ
KURULDU.

1997

28 ŞUBAT
POST-MODERN DARBE
OLARAK ANILAN
DARBE GİRİŞİMİ
GERÇEKLEŞTİ.

EKONOMİK

1994

1994 TÜRKİYE
EKONOMİK KRİZİ

Türkiye, 1990'lı yıllardaki en derin krizini 1994 yılında yaşadı. 1994 öncesinde kamu kesimi faiz dışı harcamaları; kamu gelirlerinden daha fazla açık verdi, ardından yapılan kısmi ama yeterli olmayan iyileşmeler neticesinde Türkiye krizden çıkabildi.

1995

AVRUPA
BİRLİĞİ İLE GÜMRÜK BİRLİĞİ
ANLAŞMASI İMZALANDI VE
1996'DA YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

1990

İLK ÖZEL
TELEVİZYON KANALI
STAR 1, YAYIN HAYATINA
BAŞLADI.

1991

MUĞLA VALİLİĞİNE
ATANAN LALE AYTAMAN,
TÜRKİYE'NİN İLK KADIN
VALİSİ OLARAK GÖREVE
BAŞLADI.

1992

GAP PROJESİ'NİN
BİR PARÇASI OLAN
ATATÜRK BARAJI İŞLETMEYE
AÇILDI.

YÖNETİŞİM

2000

AHMET NECDET SEZER, TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 10. CUMHURBAŞKANI SEÇİLDİ.

2007

CUMHURBAŞKANININ 5 YILLIĞINA HALK TARAFINDAN SEÇİLMESİNİ, MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNİN 4 YILDA BİR YAPILMASINI ÖNGÖREN ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ, HALK OYLAMASINDA KABUL EDİLDİ.

EKONOMİK

2001

SABIHA GÖKÇEN HAVALİMANI AÇILDI.

TÜRKİYE EKONOMİK KRİZİ (KARA ÇARŞAMBA)

Türkiye'nin Şubat 2001 ekonomik krizi; beklenmedik ölçüde ekonomik daralmayla sonuçlanmasının ötesinde, ülkenin orta vadedeki perspektifini değiştiren yeni koşulları da beraberinde getirdi.

2005

YENİ TÜRK LİRASI (2005-2009)

Türk Lirası'ndan altı sıfır atılmasından itibaren kullanılan resmî para birimidir. Ocak 2005 ile Aralık 2008 arasındaki geçiş döneminde, ikinci Türk lirası resmî olarak "Yeni Türk Lirası" olarak adlandırıldı. Para birimi kodundaki "Y" harfi, Türkçedeki yeni kelimesinden geliyor. Resmî olarak "YTL" olarak kısaltıldı ve 100 yeni kuruşa bölündü. Ocak 2009'dan itibaren, ikinci Türk lirasından "yeni" ibaresi kaldırılarak, resmî adı tekrar "Türk lirası" oldu ve "TL" olarak kısaltıldı.

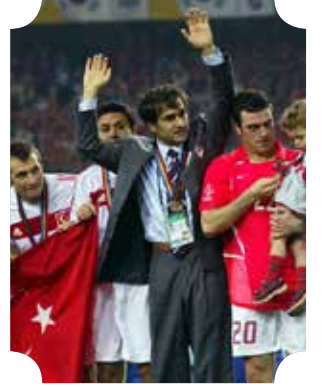
2006

ÖZELLEŞTİRME KAPSAMINDA EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.'Yİ OYAK SATIN ALDI.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

2000

ARSENAL'İ PENALTI ATIŞLARINDA 4-1 YENEN GALATASARAY UEFA KUPASI'NI KAZANDI.

2002

A MİLLİ FUTBOL TAKIMI DÜNYA KUPASI'NDA 3. OLDU.

2003

EUROVISION ŞARKI YARIŞMASI'NDA TÜRKİYE, SERTAB ERENER'İN EVERY WAY THAT I CAN ADLI ŞARKISI İLE BİRİNCİ OLDU.

YÖNETİŞİM

2014

ANAYASA
REFERANDUMU YAPILDI.

TÜRKİYE TARİHİNDE
İLK KEZ CUMHURBAŞKANI
HALK TARAFINDAN SEÇİLDİ.

2016

15 TEMMUZ'DA FETÖ
TERÖR ÖRGÜTÜ
TARAFINDAN
YAPILMAYA
ÇALIŞILAN
ASKERİ DARBE
TEŞEBBÜSÜ, TÜRK
HALKI, EMNİYET
GÜÇLERİ VE TSK'NİN
DİRENİŞİ SAYESİNDE
BAŞARISIZLIKLA
SONUÇLANDI.
15 TEMMUZ,
"DEMOKRASİ VE
MİLLİ BİRLİK GÜNÜ"
İLAN EDİLDİ.

EKONOMİK

2008

ERGENEKON
DAVASI BAŞLADI.

2014

ANKARA-İSTANBUL
YÜKSEK HIZLI DEMİR YOLU
(ANKARA-İSTANBUL YHD)
HİZMETE AÇILDI.

2015

KARS'TA,
CUMHURBAŞKANI
RECEP TAYYİP
ERDOĞAN, AZERBAJCAN
CUMHURBAŞKANI İLHAM
ALİYEV VE GÜRCİSTAN
CUMHURBAŞKANI GİORGI
MARGVELAŞVİLİ'NİN
KATILIMI İLE TRANS
ANADOLU DOĞAL GAZ BORU
HATTININ TEMEL ATMA
TÖRENİ YAPILDI.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

2008

KAMUSAL
ALANLARDA SİGARA İÇME
YASAĞI GETİRİLDİ.

2009

ABD BAŞKANI
BARACK OBAMA,
TÜRKİYE'YE GELDİ.

Barack Obama, TBMM kürsüsünde
milletvekillerine hitap etti.
Associated Press, Obama'nın ilk
kez bir İslam ülkesini ziyaret ettiğini
duyurdu.

2010

SÜMELA
MANASTIRI'NDA
"AZİZ MERYEM GÜNÜ"
NEDENİYLE FENER RUM
PATRİĞİ I. BARTHOLOMEOS
YÖNETİMİNDE AYIN
YAPILDI. BÖYLELİKLE
88 YIL ARADAN SONRA
SÜMELA MANASTIRI'NDA
YENİDEN AYIN YAPILDI.

YÖNETİŞİM

2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN 12. CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN, HALK TARAFINDAN SEÇİLEN İLK CUMHURBAŞKANI OLDU.

2019

TÜRKİYE, LİBYA'DAKİ ULUSAL MUTABAKAT HÜKÜMETİ İLE DOĞU AKDENİZ'DEKİ SU SINIRLARININ (MÜNHASİR EKONOMİK BÖLGE) BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ANLAŞMA'YI İMZALADI. BU ANLAŞMA İLE, TÜRKİYE VE LİBYA SU SINIRLARINI KORUMA ALTINA ALDI.

TÜRKİYE TURİZM TANITIM VE GELİŞTİRME AJANSI HAKKINDA KANUN YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.

EKONOMİK

2016

OSMANGAZİ KÖPRÜSÜ HİZMETE AÇILDI.

İzmit Körfezi'ndeki Dilovası Dil Burnu ile Altınova Hersek Burnu arasında inşa edilen, 1.550 metre orta açıklığı ve 2.682 metre toplam uzunluğu ile dünyanın dördüncü en uzun açıklıklı asma köprüsü hizmete açıldı.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

2014

CANNES FİLM FESTİVALİ'NDE BİR ZAMANLAR ANADOLU'DA ADLI FİLMLE BÜYÜK JÜRİ ÖDÜLÜ'NE LAYIK GÖRÜLEN NURİ BİLGE CEYLAN, KIŞ UYKUSU FİLMİYLE 2014 CANNES FİLM FESTİVALİ'NDE ALTIN PALMİYE ÖDÜLÜNÜ KAZANDI.

2017

FENERBAHÇE, 21 MAYIS 2017'DE EUROLEAGUE'DE ŞAMPİYONLUK YAŞADI.

2021

AZİZ SANCAR NOBEL ÖDÜLÜ KAZANDI.

YÖNETİŞİM

2020

BAHAR KALKANI HAREKATI VEYA İDLİB OPERASYONU, TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ (TSK) VE SURİYE MİLLÎ ORDUSU (SMO)'NUN SURİYE'NİN İDLİB İLİNE YÖNELİK SINIR ÖTESİ ASKERİ HAREKAT BAŞLATILDI.

EKONOMİK

2018

İSTANBUL HAVALİMANI HİZMETE AÇILDI.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

2019

BAYRAKTAR AKINCI TAARRUZİ İNSANSIZ HAVA ARACI (TİHA) İLK UÇUŞUNU YAPTI.

2020

OCAK 2020'DE YENİ BİR VİRÜS ÇEŞİDİ OLDUĞU AÇIKLANAN VE KISA SÜREDE DÜNYAYI ETKİLEYEN KORONAVİRÜS (KOVİD-19) DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ'NCE 11 MART'TA PANDEMİ OLARAK İLAN EDİLDİ.

2021

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN, MİLLÎ UZAY PROGRAMI'NI AÇIKLADI.

YÖNETİŞİM

2023

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ BİRİNCİ TURU VE GENEL SEÇİMLER GERÇEKLEŞTİRİLDİ. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİNDE HİÇBİR ADAY %50'LİK ORANI GEÇEMEYİNCE SEÇİM İKİNCİ TURA GİTTİ. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ İKİNCİ TURU GERÇEKLEŞTİRİLDİ. CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN GEÇERLİ OYLARIN %52,18'İNİ ALARAK YENİDEN CUMHURBAŞKANI SEÇİLDİ.

EKONOMİK

2020

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN, KARADENİZ'DE 15 MİLYAR M³ DOĞAL GAZ BULUNDUĞUNU AÇIKLADI.

2021

TÜRKİYE EKONOMİSİ 2021'DE %11,6 BÜYÜME KAYDETTİ.

2022

TÜRKİYE MERKEZLİ BİR OTOMOBİL ÜRETİCİ ŞİRKETİ OLAN TÜRKİYE'NİN OTOMOBİLİ GİRİŞİM GRUBU (TOGG), FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINA SAHİP OLDUĞU İLK OTOMOBİLİNİ 29 EKİM 2022 SERİ ÜRETİME HAZIR HÂLE GELDİ.

TOPLUMSAL VE ÇEVRESEL

2021

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI; ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI ADINI ALDI.

CUMHURBAŞKANLIĞI KARARI İLE İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NDEN ÇIKILDI.

2023

6 ŞUBAT'TA KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ VE 10 İLİ ETKİLEYEN BÜYÜK DEPREM FELAKETİ YAŞANDI.

TÜRKİYE KADIN MİLLÎ VOLEYBOL TAKIMI, DÜNYA ŞAMPİYONU OLDU.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

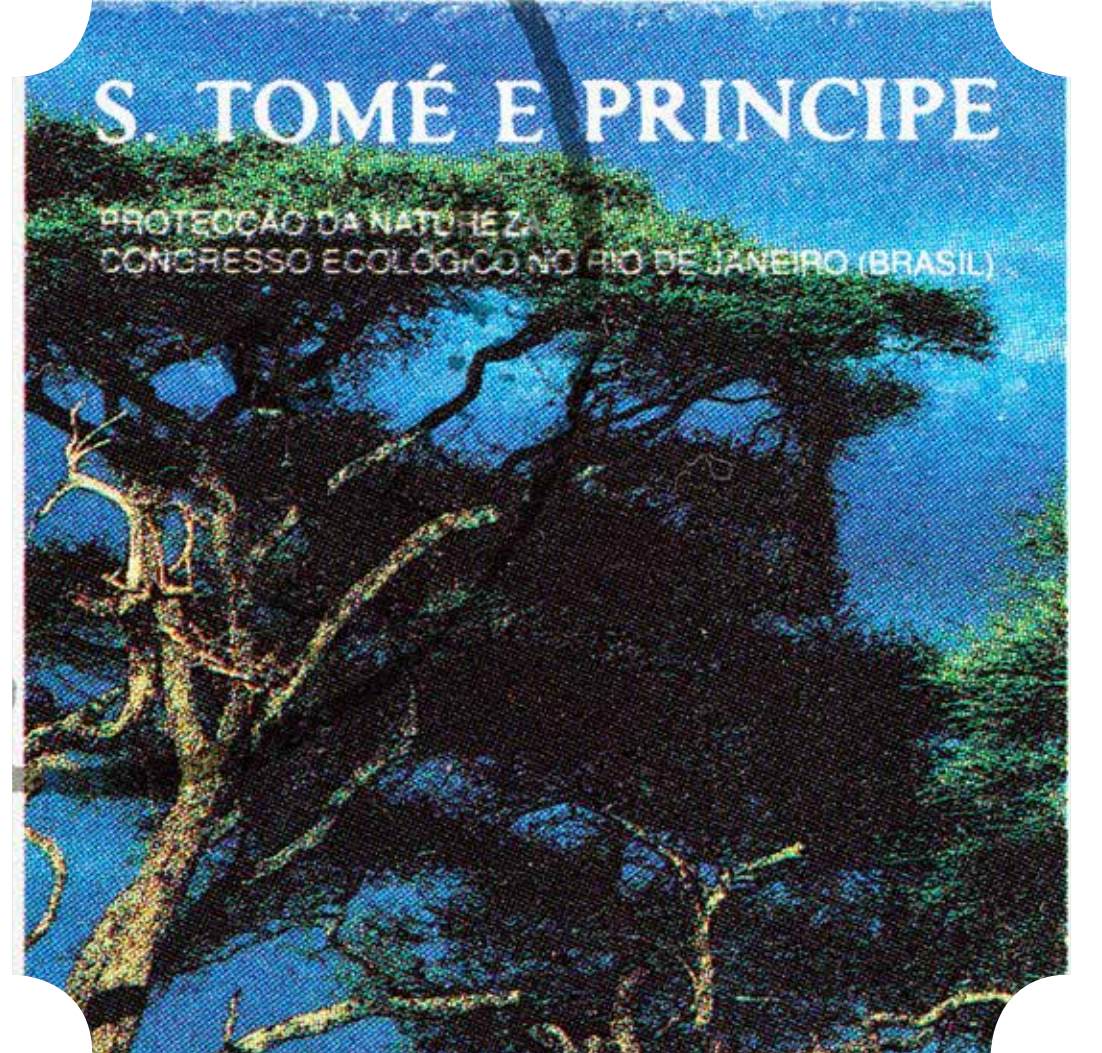
Türkiye 1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan sonra 7. Kalkınma Planı'ndan başlayarak tüm Kalkınma Planlarında sürdürülebilir kalkınma kavramına somut olarak yer verdi.

347,8 milyon ABD doları

Türkiye'nin SKA'lara Doğrudan Yatırımları (2022)

En çok kaynak ayrılan 3 SKA:

- SKA 4. Nitelikli Eğitim **%39,2**
- SKA 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme **%13,3**
- SKA 5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği **%11,2**

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 1 – YOKSULLUĞA SON

- Fert medyan gelirinin %50'si dikkate alınarak hesaplanan yoksulluk oranlarına bakıldığında, 2006 yılında 18,6 olan yoksulluk oranı 2022 yılında 4,4 puan azalarak 14,2 olarak analiz edildi.
- 2008-2017 döneminde sosyal içerme, istihdam, kültür, sanat ve spor alanlarında 1,8 milyar TL yatırım ile 8.773 proje desteklendi.

- Türkiye, SKA – 1 kapsamında 2008 yılında *Sosyal Destek Programı (SODES)* adı altında bir proje yürütmeye başladı. Bu proje dezavantajlı bölgelerin beşeri sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olma amacı ile yürütülüyor.

%16,6

2022 Maddî ve sosyal yoksulluk oranı
(2021 yılında %18,1)

2,5 puan

Azalan görelî yoksulluk oranı

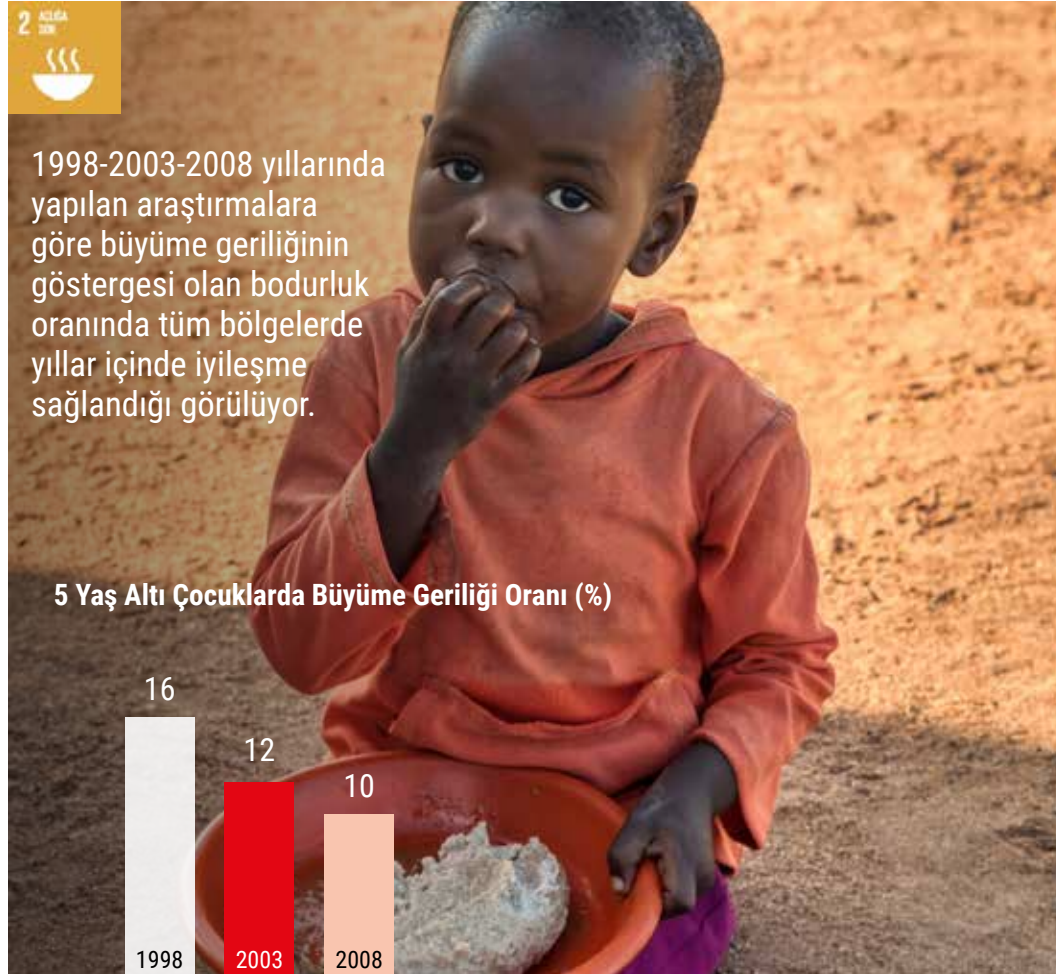
14,2

2022 yoksulluk oranı
(2006 yılında 18,6)

8.773

Desteklenen Proje

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 2 – AÇLIĞA SON

- 1925 yılında tarımda aşar vergisi kaldırıldı, bir grup topraksız çiftçiye ve göçmenlere 1923-1938 yılları arasında 3,7 milyon dekar arazi dağıtıldı. Bunlara bağlı olarak tarım sektöründe hızlı gelişmeler oldu, 1929 yılına gelindiğinde %27'lik bir büyüme sağlandı.

- Kırsal ekonominin ve istihdamın güçlendirilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması, sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi ile çevre ve doğal kaynakların korunması çerçevesinde Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020), Yüksek Planlama Kurulu'nun 31 Aralık 2014 tarih ve 2014/45 sayılı Kararı ile kabul edildi.

%27

1929 yılında tarım sektöründe büyüme

3,7 milyon dekar

arazi dağıtıldı.

%6

5 Yaş altı çocuklarda büyüme geriliği azalma oranı

(1998 - 2008 yılları arasında)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 3 – SAĞLIK VE KALİTELİ YAŞAM

- Anne ölüm oranı, 2010 yılında 100.000 canlı doğum başına 16,7 iken, 2016 yılında 14,7'ye, 2019 yılında ise 13,1'e geriledi.
- Beş yaş altı ölüm hızı, 2010 yılında 1.000 canlı doğum başına 15,5 iken, 2019 yılında 11,2 oldu. Aynı dönemde neonatal ölüm hızı da 1.000 canlı doğum başına 7,6'dan 5,7'ye geriledi.

- 2016 yılı verilerine göre, Türkiye'de Hedef 3.2'nin göstergeleri olan yenidoğan ölüm oranı 1.000 canlı doğumda 6,2; 5 yaş altı çocuk ölüm oranı ise 1.000'de 11,9'dur. Her iki oran da 2030 hedefini geride bıraktı.

4,3

Beş yaş altı ölüm hızı, doğum başına 15,5 iken 11,2 oldu.

Anne Dostu Hastane Programı

Türkiye, SKA – 3 kapsamında 2014 yılında bu projeyi hayata geçirdi.

Misafir Anne Projesi

Türkiye, SKA – 3 kapsamında 2014 yılında bu projeyi hayata geçirdi.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 4 – NİTELİKLİ EĞİTİM / SKA 10 – EŞİTSİZLİKLERİN AZALTILMASI

- İlkokul, ortaokul ve ortaöğretim tamamlama oranları 2014 yılında sırasıyla %97,7, %94,1 ve %58,8 iken, 2019 yılında %98,6, %97,7 ve %70,3 oldu.
- Örgün ve yaygın eğitime devam etmeyen ve herhangi bir işte de çalışmayan 15-24 yaş grubundaki fertlerin oranı 2010 yılında %32,3

- iken, 2019 yılında %26,0 olarak gerçekleşti. 1950 yılında toplam nüfusun % 57'si okuma yazma bilmiyordu. Okuma yazma bilmeyen 6 yaş üstü nüfus 1965 yılında % 51,24, 1970 yılında %43,29, 1975 yılında %39,28 ve 1980 yılında %32,52 oranına geriledi.

%70,3

Ortaöğretim öğrenimini
tamamlama oranı
(2019 yılında)

206

Üniversite Sayısı

%98,6

İlkokul öğrenimini tamamlama oranı
(2019 yılında)

%97,6

Okuma yazma bilenlerin oranı 2008'den bu yana %5,8 artarak %97,62'ye ulaştı.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 5 – TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

- 20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenmiş kadınların oranı 2010 yılında %8,2 iken 2019 yılında %5,1 oldu.
- TBMM'deki genç milletvekillerinin (45 yaş ve altı) oranı 2011 yılında %28,4 iken 2018 yılında %29,8 oldu. Aynı dönemde kadın milletvekillerinin oranı ise %14,4'ten %17,3'e yükseldi.
- SGDD-ASAM'ın 2017 yılında BM Kadın Birimi (UN Women) önderliğinde hayata geçirdiği SADA

Kadın Gelişim ve Dayanışma Merkezi bünyesinde kurulan SADA Kadın Kooperatifi; mülteci ve ev sahibi topluluklardan kadınlara mesleki beceri kursları sağlanması ve tekstil üzerine mesleki eğitim alanlarında faaliyet göstermeye başladı. Gaziantep'te 01.06.2022 tarihinde başlayan proje 31.05.2025 tarihinde bitecektir.

%3,1

18 yaşından önce evlenmiş kadınların oranında azalma miktarı

(2010 - 2019 yılları arasında)

Kardelenler Projesi

2000 yılında kız öğrencilere destek amacı ile başladı.

Haydi Kızlar Okula Projesi

53 ilde nitelikli eğitim imkanı

(2003 - 2005 yılları arasında)

Baba Beni Okula Gönder Projesi

2005 yılında kız öğrencilere destek amacı ile başladı.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 6 – TEMİZ SU VE SANİTASYON

- Güvenilir şekilde arıtılmış evsel ve endüstriyel atıksu oranı 2010 yılında %72,8 iken 2018 yılında 8,1 puan artarak %80,9 oldu.
- Hedef 6.1 kapsamında, içme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun toplam nüfusa oranında 2001-2016 döneminde önemli bir iyileşme sağlandı. Buna göre 2001 yılında %75 olan bu oran 2016 yılında %92 seviyesine ulaştı.

- Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi - SUKAP* çalışmaları 2011 yılında başlayan, belediyelerimizin su kanalizasyon ve altyapı projelerini desteklemek amacıyla yürütülen bir projedir. Projenin toplam büyüklüğü 18 milyar TL'ye ulaştı. Bu zamana kadar 1.312 adet altyapı projesi tamamlandı ve 199 adet iş devam ediyor.

%17 artış

İçme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun toplam nüfusa oranındaki artış
(2001 - 2016 yılları arasında)

SUKAP

Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi

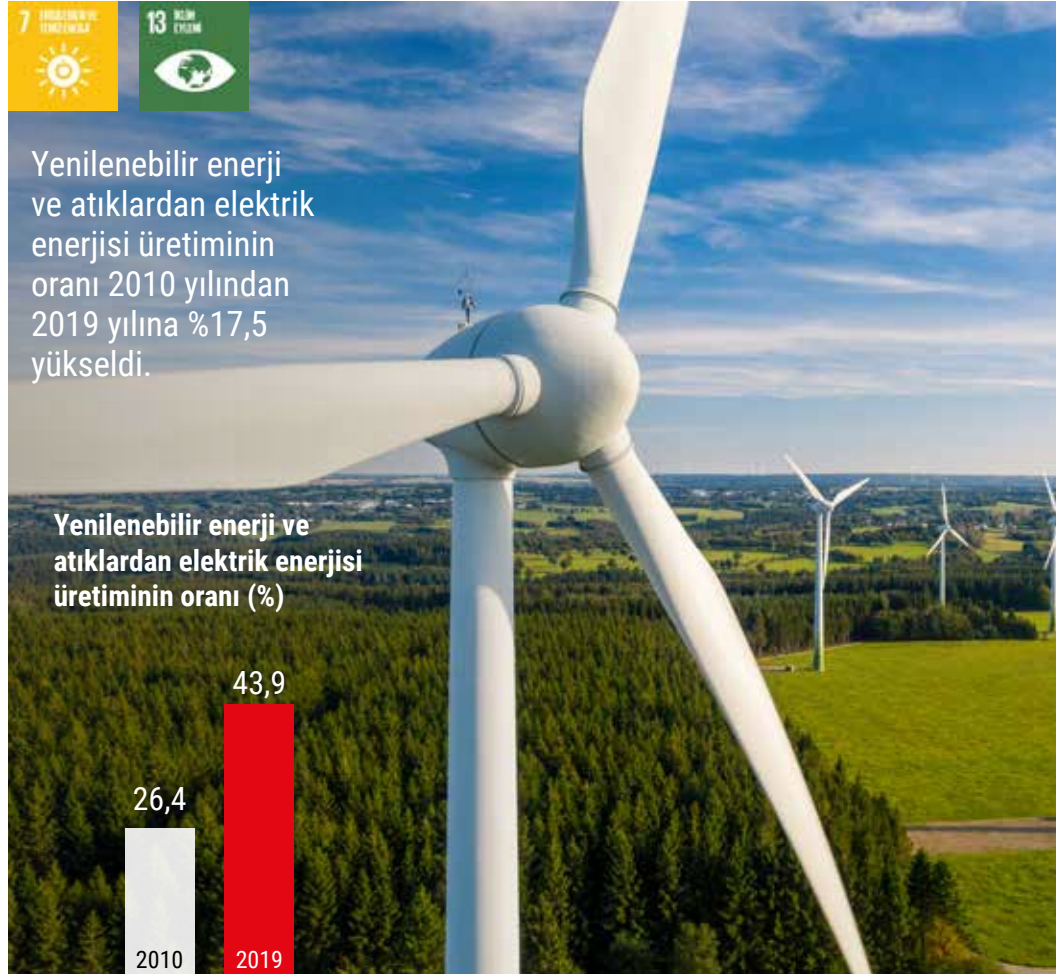
%92

İçme suyu hizmetlerini kullanan nüfusun toplam nüfusa oranı
(2016 yılında)

%80,9

Güvenilir şekilde arıtılmış evsel ve endüstriyel atıksu oranı
(2018 yılında)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 7 – ERİŞİLEBİLİR VE TEMİZ ENERJİ / SKA 13 - İKLİM EYLEMİ

- Yenilenebilir enerji ve atıklardan elektrik enerjisi üretiminin oranı 2010 yılında %26,4 iken 2019 yılında %43,9 düzeyine yükseldi.
- Türkiye'de 2000-2015 yıllarını kapsayan dönemde yıllık bazda ortalama birincil enerji yoğunluğu endeksi %1,7, nihai enerji yoğunluğu endeksi ise %1,5 oranında azaldı.

- 22 Nisan 2016 tarihinde, New York'ta düzenlenen Yüksek Düzeyli İmza Töreni'nde 175 ülke temsilcisiyle birlikte Paris İklim Anlaşması imzalandı. ve Ulusal Beyanımızda Anlaşma'yı geliştirmekte olan bir ülke olarak imzaladığımız vurgulandı.
- İstanbul Politikalar Merkezi araştırması 2030'da 357, 6 milyon ton CO₂ Eşdeğer %55 indirim ve 2050 yılında Net Sıfır Senaryosu öngörüyor. Türkiye, son olarak "2053 Net Sıfır" taahhüdünde bulundu.

10.352 MW

Yenilenebilir enerji kapsamındaki güneş gücü

(Ağustos 2023 itibarıyla)

2053

Net Sıfır

8.310 MW

Yenilenebilir enerji kapsamındaki akarsu gücü

(Ağustos 2023 itibarıyla)

11.580 MW

Yenilenebilir enerji kapsamındaki rüzgar gücü

(Ağustos 2023 itibarıyla)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 8 – İNSANA YAKIŞIR İŞ VE EKONOMİK BÜYÜME

- 1923 yılında cari fiyatlarla hesaplanan Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH), 953 milyon TL iken, 2022 yılına geldiğinde 14 trilyon 856 milyar 295 milyon 809 bin TL oldu.
- 1998 yılında, cari fiyatlarla kişi başına 1.124 TL olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), 2022 yılına gelindiğinde 176.651 TL'ye ulaştı.

- 1960'lı yıllarda "Köykent Projesi" tasarlandı, ilk kez 1978 yılında iki farklı yörede uygulanmaya başladı. Az sayıda personel ve az yatırımla, en kısa zamanda kırsal kesim nüfusunun tüm gereksinmelerinin karşılanması, hızlı nüfus artışının ortaya çıkardığı fazla nüfusun bir bölümü ile işsiz nüfusun köykentlerde iş olanaklarına kavuşturulması hedeflendi. Böylece, iş olanaklarına kavuşturulan kırsal nüfusun kentlere akımı sonucunda büyük kentler civarında oluşacak nüfus yığılmalarını engelleyerek, sağlıklı kentleşmenin sağlanması planlandı.

75.000

Fabrika sayısı

5 Kat artış

20 yılda 5 kat artan fabrika sayısı

14 trilyon 856 milyar TL

2022 yılında cari fiyatlarla hesaplanan
Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) tutarı

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

Marport, Temmuz 2015'te Türkiye'nin ilk Yeşil Limanı olmaya hak kazandı.

SKA 9 – SANAYİ, YENİLİKÇİLİK VE ALTYAPI

- Türkiye'de Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı 2002 yılında %0,51 iken 2016 yılı sonunda %0,94'e yükseldi, 2019 yılında ise %1,06'ya ulaştı.
- Yeşil Liman Projesi ile Türkiye'de faaliyet gösteren liman tesislerinin işletme standartlarının yükseltilmesi ve çevre duyarlılığının en üst düzeye çıkartılması amaçlanmakta, bu kapsamda Yeşil Liman/Eko Liman Sertifikası düzenlenmektedir.

- Marport, Temmuz 2015'de Türkiye'nin ilk Yeşil Limanı olmaya hak kazandı. Enerji tasarrufu ve sera gazı emisyonlarının azaltılması amacıyla yaklaşık 8 milyon ABD doları yatırımla birlikte, yeşil liman çalışmaları doğrultusunda Marport çok önemli projelere imza attı.

%1,06

Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı
(2019 yılında)

Yeşil Liman Projeleri

16 Aralık 2014 tarihinde projeye
başlanmıştır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 11 – SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER VE TOPLULUKLAR

- Türkiye nüfusu hızla artan, buna paralel olarak kentsel nüfus oranı da yükselen bir ülkedir. 2016 yılı Mart ayı itibarıyla Türkiye'nin %12'si kırsal alanda, %88'i ise kentlerde yaşamaktadır. 2000'li yıllarda uygulanan politikalar ve toplu konut projeleri ile gecekondulaşma oranı düştü. Türkiye'de gecekonduya yaşayan nüfusun oranı 1990 yılında %23,4 iken, 2014'de %11,9 seviyesine geriledi. Türkiye sürdürülebilir

- şehirleşme alanında sahip olduğu politikalar ve planlar ile SKA 11 hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli altyapıya sahiptir.
- 2007 yılında yayımlanan Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı, "sürdürülebilir turizm" yaklaşımıyla hazırlandı.
- 45 milyona yakın turist ağırlayan ülkemizin turizm geliri 1963 yılında 7,6 milyon ABD doları iken, günümüzde 46 milyar dolarını aştı.
- Köklü tarihi ve zengin kültürel mirası ile İstanbul, 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçildi.

%11,5

Türkiye'de gecekonduya yaşayan nüfus oranındaki azalma miktarı
(1990 - 2014 yılları arasında)

Sürdürülebilir Turizm

2023 Eylem Planı "sürdürülebilir turizm" yaklaşımıyla hazırlandı.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 12 – SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM

- Türkiye'de yıllık atık madde geri kazanım oranı 2000'lerin başında yaklaşık %80 seviyesinden 2010'lu yıllarda yaklaşık %85 seviyesine ulaştı.
- Hedef 12.6 kapsamında, Türkiye'de her yıl 130 civarında kuruluş sürdürülebilirlik raporu yayınlarken, aralarında TSKB ve Çimsa'nın yer aldığı birkaç kuruluş 2017 yılında ilk kez entegre rapor hazırladı.

- 19.04.2021 tarihinde İzmir Kalkınma Ajansı ortaklığı ile İzmir bölgesinde endüstriyel simbiyoz projesi başlatıldı. Projenin bitiş tarihi 18.04.2025 olarak belirlendi.
- 2022 yılında Türkiye'deki belediyeler özelinde toplanan atık miktarı 32.324 bin ton/yıl olarak gerçekleşti.

%30,13

Atık geri kazanım oranı
(2022 yılı)

Sıfır Atık Projesi

2017 yılında uygulamaya başlandı.

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 14 – SUDAKİ YAŞAM

- 2002 yılında su ürünleri üretiminin %90'ı denizler ağırlıklı olmak üzere avcılık kaynaklıyken 2016 yılında bu oran %57'ye geriledi. aradaki dönemde avcılık üretimi dalgalanma gösterirken yetiştiricilik üretimi düzenli bir şekilde arttı. 2000-2016 döneminde toplam su ürünleri üretimi 582 bin tondan 588 bin tona çıktı.

- Hatay'da daha etkin bir atık yönetimi, denizlerin korunması ve halk arasında farkındalık yaratılması için T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ortaklığı ile Hatay için İklim Eylemi gerçekleştirildi. 01.03.2022 tarihinde başladı, 14.04.2023 tarihinde son buldu.

Deniz Dip Tarama Uygulamaları ve Tarama Malzemesinin Çevresel Yönetimi (DİPTAR) Projesi

(2013-2016)

Denizel İstilacı Yabancı Türler Projesi

(2021)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

SKA 15 – KARASAL YAŞAM

- Ormanlık arazinin toplam arazi büyüklüğüne oranı 2010 yılında %27,1 iken 2019 yılında 2,1 puan artarak %29,2 oldu. Aynı dönemde normal kapalı ormanlık alanın toplam arazi büyüklüğüne oranı %14,6'dan %16,8'e yükseldi.

- Türkiye'de 1973 yılında mevcut olan 20,2 milyon hektar orman alanı, 2015 yıl sonu itibarıyla 22,3 milyon hektara ulaştı. Burada sadece yüzeysel olarak orman alanlarının artışı değil, özellikle "verimli orman" alanlarındaki yüksek oransal artış dikkati çeken bir değerdedir.
- Atalarımızın yıllardır yetiştirdikleri ürünleri gelecek kuşaklara sistemli ve bilinçli bir şekilde aktarmak, tüketicinin bu ürünlere kolay ulaşmasını, tarımsal ve kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla 2017 yılında "Mirasımız Yerel Tohum" Projesi'ne başlandı.

Mirasımız Yerel Tohum Projesi

(2017)

16,8

Kapalı ormanlık alanın toplam arazi büyüklüğüne oranı

(2019)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

Türkiye'nin en büyük işçi konfederasyonu konumunda olan ve 1 milyon 312 bin 986 işçiyi temsil eden Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1952 yılında kurulmuştur.

SKA 16 – BARIŞ, ADALET VE GÜÇLÜ KURUMLAR

- İstanbul Ticaret Odası (İTO), 1882 yılında Dersaadet Ticaret Odası olarak İstanbul'da kuruldu.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, kısaca Türk-İş, 1952 yılında kuruldu. Merkezi Ankara'da olan ve Türkiye'nin en büyük işçi konfederasyonu konumunda olan Türk-İş, 1 milyon 312 bin 986 işçiyi temsil ediyor.

- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu 20 Aralık 1962 yılında kuruldu. TİSK, Türk işverenlerini yurt içi ve yurt dışında endüstriyel ilişkiler alanında temsil etme yetkisi olan tek üst kuruluşu olarak faaliyet gösteriyor.

TİSK

**Türkiye İşveren Sendikaları
Konfederasyonu**
(1962)

TÜRK-İŞ

**Türkiye İşçi Sendikaları
Konfederasyonu**
(1952)

İTO

İstanbul Ticareti Odası
(1882)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARINDA TÜRKİYE'NİN ADIMLARI

2001-2015 döneminde Türkiye'nin küresel mal ihracatındaki payı yaklaşık iki kat artış göstererek %0,5'ten %0,9'a çıktı.

SKA 17 – AMAÇLAR İÇİN ORTAKLIKLAR

- Küresel mal ticareti son 15 yılda 2,7 kat artarak 2015 yılında 16,4 trilyon ABD doları seviyesine ulaştı. Aynı yıl en az gelişmiş ülkelerin ihracatı 154 milyar ABD doları ve küresel ihracat içindeki payı %0,94 ithalatı ise %1,5 payla 241 milyar ABD doları olarak gerçekleşti.

- 2001-2015 döneminde Türkiye'nin küresel mal ihracatındaki payı yaklaşık iki kat artış göstererek %0,5'ten %0,9'a çıktı. Bu dönemde dünya ihracatı 2,7 kat artarken Türkiye'nin ihracatı 4,6 kat artarak 143,9 milyar dolarına ulaştı.

Empact Projesi

Genç İstihdamını Artırmak için Dijital Becerileri Geliştirme Projesi

4,6 kat

Türkiye'nin ihracatı 4,6 kat artarak 143,9 milyar dolarına ulaştı.

(2015)

SIFIRDAN 100'E TÜRKİYE EKONOMİSİ

Türkiye Cumhuriyeti, yoksul ve yoksun şartlarla kuruldu. Türkiye II. Dünya Savaşı'na girmemiş olsa da savaşın ağır koşullarını özellikle ekonomik anlamda yaşadı.

Geleneksel el sanatları tezgâhları, zayıf ve eski usul bir tarım sektörü, yabancıların sahibi olduğu madenler ve bir elin parmaklarını geçmeyecek sanayi tesisleri ile gerçek bir ekonomisi bile olmayan bir ülkenin, 76 yıl sonra dünyanın en büyük ekonomisine sahip 20 ülke arasına girmesi büyük bir başarı...

Cumhuriyet, en büyük atılımını ekonomik büyümede yaşadı.

100 yıl içinde elde ettiği güçlü ve eğitimli iş gücünü, kıtalararasındaki kavşak olma özelliği taşıyan jeopolitik konumunu, coğrafi avantajlarını ve diplomatik yeteneklerini en iyi şekilde kullanan Türkiye Cumhuriyeti, 2023'te elde ettiği 1 trilyon 154 milyar ABD doları millî geliriyle ilk yüzyılına dünyanın en büyük 17'nci ekonomisi olarak bitirdi.

İlk 100 yıl itibarıyla, Türkiye Cumhuriyeti artık Mavi Akım, Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ve Trans Anadolu (TANAP) gibi petrol ve doğal gaz hatlarıyla dünyanın en önemli enerji koridorlarını yönetiyor. Dünyanın 7'nci, Avrupa'nın en büyük havalimanı olan İstanbul Havalimanı ile dünyanın en çok ziyaret edilen 4'üncü ülkesi durumunda... Avrupa'nın en büyük TV üreticisi, en büyük tarım sektörü sahibi ve en büyük 4'üncü otomobil üreticisi... Enerjisinin %54'ünü yenilenebilir kaynaklardan elde ediyor. Dünyanın ihracatının %1'ini gerçekleştiriyor. 53 sektörde yıllık ihracat rakamı 1 milyar ABD dolarının üzerinde. 80 binden fazla uluslararası şirkete ve dünyanın en büyük kurumlarının, markalarının Araştırma ve Geliştirme Merkezlerine ev sahipliği yapıyor. Savunma Sanayisinde dünyanın en ileri ülkelerinden biri ve dünyanın en büyük 7'nci çelik üreticisi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin millî ekonomisinin ilk adımı İzmir İktisat Kongresi'nde atıldı. Mustafa Kemal Atatürk'ün 17 Şubat 1923'te kongrenin açılış konuşmasında sarf ettiği "Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, iktisadi zaferlerle desteklenmezse payidar olamaz, az zamanda söner" sözleri, Cumhuriyetin de ekonomiye verdiği önemi gösteriyordu. Atılan sanayileşme adımlarıyla 1923-1938 yılları arasında 20 kat büyüyen ülke ekonomisi yıllık ortalama 7,3 büyüme ile tarihinin en büyük sıçramasını yaşadı. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle gerileyen bu ilerleme, Cumhuriyetin savaş sonrası kurulan yeni dünyada, Batı Blok'unda yer alması nedeniyle yeniden kaldığı yerden devam etti.

ABD kaynaklı Marshall Planı'ndan yararlanan Türkiye, yenilenen kurumlarıyla modern küresel ekonominin de bir parçası oldu. En kapsamlı ekonomik değişim ise, 24 Ocak 1980'de açıklanan "Ekonomik İstikrar Kararları" ile yaşandı. Bu programla ekonomi politikasında da büyük bir değişikliğe gidildi. 100 yıllık ekonomi tarihinin önemli dönüm noktalarından biri olan kararlarla sanayileşme sistemi değişti ve ihracata dayalı, dışa açık ekonomi politikasına geçildi. Finansal alanda daha önce akla gelmeyecek özgürlükler, sermayenin büyümesine ve sermayeye ulaşım imkânlarını artırdı. Yabancı sermayenin ülke sınırlarına girmesiyle büyüyen ekonomi, şehirleşmeye neden olurken, yeni, modern ve dışa açık bir orta sınıfın da oluşmasını sağladı.

Cumhuriyetin çağdaş ekonomisinin temeli olan son kapsamlı adım ise 1 Ocak 1996 günü atıldı. Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında imzalanan Gümrük Birliği Antlaşması ile taraflar arasında sanayi ürünleri ticaretinde gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve önlemler ortadan kalktı. Türkiye'nin başta Avrupalı olmak üzere küresel şirketlerin yönetim ve üretim üssü olmasının yolunu açan bu adım, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin dünya ile tam entegre olduğunun bir göstergesi oldu. Küresel 2001 Finans Krizi sonrasında, finans ve bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapısal reformlar, Cumhuriyetin gelecekte benzer bir kriz yaşamamasının en büyük nedeni olurken, siyasi alanda gelen istikrar, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki büyümeye benzer bir büyüme getirdi.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik için resmi müzakerelerin başladığı 2005 yılı, Türkiye Cumhuriyeti için bir başka tarihi dönemin başlamasına neden oldu. AB üyeliğini müzakere eden, bu vizyon doğrultusunda reformları tek tek hayata geçiren Türkiye, yabancı yatırımcının da gözde ülkesi konumuna yükseldi. Bu dönemde, özellikle ulaşım altyapısında çok önemli adımlar atıldı.

Ağustos 2017'de devreye alınan ve İstanbul Boğazı'nın altında inşa edilen Avrasya Tüneli ve 18 Mart 2022'de hizmete giren 1915 Çanakkale Köprüsü gibi yüzlerce yıllık hayaller tek tek gerçekleşti. Anadolu'nun karayolları ağı modernleştirildi. Ülkenin en önemli ticaret ve sanayi noktaları, otoyollar ve hızlı tren ağlarıyla bağlandı. Şehirlerin ulaşım altyapısı sağlamlaştırılırken, metro hattı olan şehir sayısı 5'e, hat sayısı da 20'ye ulaştı.

SIFIRDAN 100'E TÜRKİYE EKONOMİSİ

EKONOMİK GÖSTERGELER

2023 yılı itibarıyla Türkiye ekonomisi nominal GSYİH'ye göre dünyanın en büyük 17., Avrupa'nın ise en büyük 7. ekonomisidir.

Bu dönemde yerli ve millî sanayi hamleleri her sektörde desteklenirken, özellikle savunma sanayisi dünya ortalaması üzerinde büyüdü. MİLGEM, SİHA'lar, ANKA ve KAAAN gibi savunma sanayi projelerinde büyük gelişme kaydetti. Yerli otomobil girişimi TOGG 29 Ekim 2022'de seri üretime hazır hâle geldi.

2023 yılında 12.489 ABD doları kişi başına düşen milli gelir ile ülke tarihindeki en yüksek düzeyi gördü. Anadolu'nun birçok kenti, modern anlamda şehirleşirken, eğitim düzeyi de artış gösterdi. Üniversite sayısı 208, üniversite öğrencisi sayısı 7 milyona, öğretim üyesi sayısı da 185 bine ulaştı.

Son 10 yılda ülke içinde ve dışında gerçekleşen tüm siyasi, finansal ve jeopolitik istikrarsızlığa rağmen, Cumhuriyet ilk yüzyılına dünyanın en önde gelen ekonomiler arasında yer alarak geride bırakırken, yeni yüzyılda da kendisine büyük hedefler koyuyor.

176.589 TL

Kişi Başı GSYH
(2022)

181.789.339

Havalimanlarında Toplam Yolcu Sayısı
(2022)

Ekonomik Göstergeler	2022
Gayri Safi Yurt İçi Hasılası (GSYH)	15 trilyon 6 milyar 574 milyon lira
Kişi Başı GSYH	176.589 TL
İhracat Büyüklüğü	254 milyar 188 milyon ABD doları
Toplam Kamu Yatırımları Tutarı	184,3 milyar TL
Yılında Dolar Bazında En Çok Getiriyi Sağlayan Borsa	Borsa İstanbul - %105 Getiri
Borsa İstanbul Piyasa Değeri	330 milyar ABD doları
İstihdam Edilen Kişi Sayısı	30 milyon 752 bin kişi (%47,5 istihdam oranı)
Toplam Fabrika Sayısı	74.200
Organize Sanayi Bölgesi Sayısı	368
Toplam Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	26.482.847
Havalimanlarında Toplam Yolcu Sayısı	181.789.339
Toplam Turist Sayısı	44,6 milyon
Toplam Tarım Alanı	38.482 bin hektar
Toplam Bitkisel Üretim	195.811 bin ton
Toplam Hayvan Sayısı (Büyükbaş ve Küçükbaş)	73.289.541
Toplam Kümes Hayvanı	366.583.816
Kırmızı Et Üretimi	2.191.625 ton
Çiğ Süt Üretimi	21.563.492 ton

TOPLUMSAL KALKINMA

Cumhuriyetin ilanının ardından, eğitim alanında bilim ve akılcılık değerleri esas alındı.

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan süreç, siyasal olarak yeni bir ulus devletin kurulmasının yanında, yeni bir toplum inşası olarak da yürütüldü. Bu kapsamda, belirlenen Cumhuriyet İlkeleri, sadece ekonomik veya siyasi özgürlüğü değil, toplumsal özgürlüğü de hedefliyordu. "Fikri Hür, Vicdanı Hür" Cumhuriyet nesilleri için, toplumun ve günlük hayatın her alanına yayılan bir kalkınma şarttı.

Yeni Cumhuriyet, bunun en iyi yolunun eğitim ve araştırma kurumları olduğunu düşündü. Henüz Cumhuriyet ilan edilmeden, 13-18 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'nde, yeni neslin öğretmenlerin eseri olacağı açıklandı. 1924 yılındaki Tevhidi Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim sistemi merkezileştirilirken, Latin Alfabesi ile eğitim, çok kısa zamanda ülke çapında yayıldı.

Kuruluşta var olan 4.894 ilkokul, 43 lise ve sadece 1 üniversite sayısı hızla arttı. İstanbul Hukuk Fakültesi (1925), Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi (1936), Yüksek Ziraat Enstitüsü (1933), Millî Musiki Temsil ve Temsil Akademisi, İstanbul İktisat Fakültesi (1934), Ankara Tıp (1937) yeni ülkenin ilk avukatlarını, bilim insanlarını, yüksek memurlarını, sanatçıları,

"Ülkemizi gerçek hedefe, gerçek mutluluğa kavuşturmak için iki orduya ihtiyaç vardır: Biri vatanımızı kurtaran asker ordusu, diğeri ulusumuzun geleceğini yoğuran irfan ordusudur."

Mustafa Kemal Atatürk

doktorlarını yetiştirdi. Türk Tarih Kurumu (1931) ve Türk Dil Kurumu (1931) ulus ve toplum bilincini yükseltmekte büyük başarı sağladı.

Bu dönemde aydın bir toplum yaratma amacıyla hayata geçirilen "çeviri hareketiyle", dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in öncülüğüyle sadece edebiyat değil, iktisattan felsefeye kadar birçok konudaki dünya klasiği olmuş eserlerin Türkçe'ye kazandırılması, kayda değer bir gelişme oldu. Cumhuriyetin ilk döneminde alanlarında başarılı olduğu düşünülen birçok genç bilim insanı, sanatçı ve mühendis, yurt dışına eğitime gönderildi, sonrasında ülkelerine geri dönerek bilgileri paylaşmaları sağlandı.

Şekil değiştirerek 1940 yılından 1954 yılına kadar varlığını devam ettiren Köy Enstitüleri, özellikle kırsal bölgelerdeki okulların toplum yaşam merkezi haline getirilmesi ve kırsal kalkınmanın eğitim ile başlamasını hedefledi. Bu süre içinde ülkenin en parlak sanatçıları, edebiyatçıları ve bilim insanlarını çıkaran bu proje, tarıma dayalı nüfusun azalması ile yerini daha şehirli bir eğitim sağlayan Maarif Kolejleri'ne bıraktı. 1975 yılında Anadolu ve Fen Liseleri adını alan bu kurumlar, dünyaya açılan

Türkiye'nin de hastanelerini, fabrikalarını, üniversitelerini, sanat alanlarını dolduran uzmanların geldiği en önemli kaynak oldu.

1980'lerin başından itibaren dünyada açılan ve küresel ekonomik düzen ile entegre olmaya başlayan Türkiye, yabancı dil bilen genç neslin, şehirli orta sınıfın ve satın alım gücünün artmasıyla kültürel ve düşünsel anlamda da dünya, özellikle Batı'yı takip eder hale geldi. Önce devlet televizyonu, sonrasında da 90'lı yıllardan itibaren özel televizyon kanallarının yaygınlaşmasıyla, çağdaş birçok kavram ve yaklaşım giderek hâkim kültür olmaya başladı.

2000'li yıllar, önceki dönemde sadece büyük şehirlerde ve sadece belli bir sosyo-ekonomik sınıf tarafından sürdürülen modern sağlık hizmetine ulaşım, kapitalist tüketim imkânları, kişisel gelişim gibi modern kalkınma getirilerinin, ekonomik iyileşme ile demokratikleştiği, toplumun birçok katmanına yayıldığı bir dönem oldu. Anadolu'nun hemen her bölgesinde gerçekleşen toplu konut projeleri şehir tipi yaşamı oralara getirirken, alışveriş merkezleri, şehir hastaneleri, sosyalleşme alanları ve sanayileşmeyle gelen iş imkânları metropol veya büyükşehir tanımını İstanbul, Ankara ve İzmir'e özel olmaktan çıkardı.

TOPLUMSAL KALKINMA

TOPLUMSAL GÖSTERGELER

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk toplumunun %10'dan daha az bir kesimi okuma-yazma biliyordu.

76.593.361

Okuryazar Sayısı
(2022)

%97,6

Okuryazar Oranı
(2022)

2.366

Sinema Salonu Sayısı
(2022)

35.754.644

Seyirci Sayısı
(2022)

Toplumsal Göstergeler	2022
Okuryazar Sayısı	76.593.361
Okuryazar Oranı	%97,6
Ortalama Eğitim Süresi	9,2 Yıl
Halk Kütüphaneleri Toplam Kitap Sayısı	23.091.168
Sinema Salonu Sayısı	2.366
Seyirci Sayısı	35.754.644
Tiyatro Salonu Sayısı	817
Seyirci Sayısı	5.451.627
Opera ve Balo Salonu Sayısı	14
	2021
Toplam Eğitim Harcaması	344,3 milyar TL
Eğitim Harcamalarının Gayrisafi Yurt İçi Hasıla İçindeki Payı	%4,8
Öğrenci Başına Yapılan Toplam Eğitim Harcaması	15.500 TL
Toplam Hastane Sayısı	1.547
Müze Sayısı	519
Ziyaretçi Sayısı	23.245.317

TÜRKİYE ÇEVRE POLİTİKALARI

Tanzimat'la başlayan modernleşme sürecinin çevre ve şehircilik politikaları, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde de sürdürüldü.

Yeni kurulan bir Cumhuriyetin kalkınması için gayreti, isteği ve kendi gücüyle oluşturmaya çalıştığı sermayesi bile vardı, ancak bu alanda en büyük kısıt enerjidi. O tarihte enerji demek elektrik enerjisi demektir ve tüm dünyada olduğundan belki de daha fazla Cumhuriyet için bu kavram çok yeniydi. O tarihte elektrik sadece Adapazarı, İstanbul, İzmir ve Mersin'de üretiliyordu. Genç Türkiye, bu açığı yıllar içinde yaygınlaştırdığı hidroelektrik santralleri ve termik santraller ile kapatmaya çalıştı.

Hidroelektrik santralleri, çevreye uyumlu gözükmeleri ve çevre açısından daha az risk taşımaları nedeniyle tercih edildi. 50'li yıllardan bu yana Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü hidroelektrik santralleri, çevreye uyumlu, temiz, yenilenebilir, ani talepleri karşılayabilen, yüksek verimli, yakıt gideri olmayan, enerji fiyatlarında sigorta rolü üstlenen, uzun ömürlü, yatırımı geri ödeme süresi kısa, işletme gideri çok düşük, dışa bağımlı olmayan yerli bir kaynak olarak tanımlandı.

Artan sanayileşme ve ekonomik büyüme nedeniyle, enerji talebindeki artış sürekli hale gelince, enerji arzının çeşitlendirilmesi için projeler yürütülmeye başlandı. Bu kapsamda, Cumhuriyet dünyanın her modern ülkesinde olduğu gibi, rotasını yenilenebilir, temiz ve çevre etkisi en düşük olan kaynaklara çevirdi. Türkiye'de ilk Rüzgâr Enerji Santrali 1998 yılında İzmir Çeşme'de, ilk Güneş Enerjisi Santrali ise İstanbul'da, 2011 yılında kuruldu.

Dünyada artan iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerji çalışmalarına aktif olarak katılan Türkiye, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne 24 Mayıs 2004 tarihinde taraf oldu, 2009 yılında da Kyoto Protokolü'nü imzaladı.

Türkiye, 2023 itibarıyla, enerji ihtiyacının %54'ünü yenilenebilir kaynaklardan elde ederek, dünya ortalamasının çok üzerinde yer alıyor.

564,4 milyon ton CO₂
Toplam Sera Gazı Emisyonu (2021)

105.668 MW
Toplam Kurulu Güç

Çevresel Göstergeler	2022
Toplam Enerji Santrali	11.427
Toplam Kurulu Güç	103.809 MW
	2021
Toplam Sera Gazı Emisyonu	564,4 milyon ton CO ₂
Toplam Çevre Koruma Yatırımları	66,3 milyar TL
Toplam Elektrik Enerjisi Üretimi	334.723 GWh
Toplam Yenilenebilir Enerji Kurulu Güç	56.393 MW (%54,2)
	2020
Toplam Çekilen Su Miktarı	6.492 milyon m ³ /yıl
Toplam Arıtılan Su Miktarı	3.900 milyon m ³ /yıl
Toplam Arıtılan Atıksu Miktarı	4.358 milyon m ³ /yıl
Toplanan Atık Miktarı	32.324 bin ton/yıl
Yenilenebilir Enerji'de Avrupa'da 5., Dünyada 12. Sırada	

YÖNETİŞİM

Cumhuriyetin ilk yıllarında iç politikada çeşitli adımlar atılırken, uluslararası sisteme uyum sürecine de devam edildi.

Türkiye Cumhuriyeti ve kurucu kadroların, ilk elde ettiği ve dünyanın ileri gelen ülkeleri tarafından ilk tanınan ayrıcalığı, kanunlarla belirli olan bölgede yönetim hakkı olsa da bu yönetim şekli ve yönetim kolları günümüze kadar süren bir değişimin de konusu oldu.

1921 yılında kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu sonrasında kabul edilen 1924 Anayasası ile Hilafet kaldırıldı ve "Devletin Resmi Dini İslamdır" ibaresi yerine, laiklik ilkesi kabul edildi. İki yıl sonra 17 Şubat 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile kadın erkek eşitliği sağlanırken, 5 Aralık 1934 günü Anayasa ve Seçim Kanunu'nda yapılan değişiklikle kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi.

1950'de tek parti sisteminden çoklu parti sistemine geçilirken, Cumhuriyet art arda önce Birleşmiş Milletler, sonra da Kuzey Atlantik Paktı'na (NATO) kurucu üye olarak, Batı demokrasilerinin arasında yer aldı. Halk oyuna sunulan ilk anayasa olan 1961 Anayasası ile iki kademeli meclis sistemine sahip olan yönetim biçimi, 1980 Askeri Darbesi'nin ardından yürürlüğe giren 1982 Anayasası'na kadar devam etti.

Kurulduğundan 2017 yılına kadar parlamenter yönetim sistemin benimsendiği Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetsimsel olarak en büyük değişikliği 2017 yılında gerçekleşti. 16 Nisan 2017 gününde gerçekleşen ve 9 Temmuz 2018 tarihinden itibaren uygulamaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde, Cumhurbaşkanı tarihte ilk kez halk oylamasıyla seçildi.

GELECEĞE BAKIŞ

100 yıllık köklü bir geçmişi, daha ileri, daha gelişmiş, daha zenginleşmiş ve daha aydınlık yarınlara taşımaya devam eden Türkiye Cumhuriyeti, dünya çapında elde ettiği başarılarla adından söz ettirmeye ikinci yüzyılında da devam ediyor. Gelecek hedeflerine birer birer ulaşmayı sürdüren Türkiye, spordan sanata, enerjiden yatırıma, ekonomiden eğitime, sanayiden tarıma kadar tüm alanlarda emin adımlarla ilerliyor.

Türkiye, stratejik konumu, güçlü nüfusu ve ekonomik potansiyeli ile dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer alıyor. Türkiye, ekonomik büyümeyi sürdürmek, teknolojik altyapısını güçlendirmek ve sosyal hizmetlerdeki kaliteyi artırma hedefiyle her alanda çalışmalarını sürdürürken, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde daha fazla rekabet ve verimlilik elde etmeyi amaçlıyor. Aynı zamanda, yenilenebilir enerji ve çevre koruma alanlarında sürdürülebilirlik hedeflerini yakalamaya odaklanıyor.

Türkiye'nin diğer önemli hedeflerinden biri de eğitim ve sağlık hizmetlerini geliştirmek ve toplumsal refahı daha da artırmaktır. Bilim ve teknolojiadaki ilerlemeleri teşvik ederek, inovasyonu destekleyerek, girişimciliği teşvik ederek, genç nüfusu yetenekli ve rekabetçi bireyler olarak yetiştirmek isteyen Türkiye, dış ilişkilerdeki diplomasiyi güçlendirmeyi ve uluslararası arenada daha etkili bir oyuncu olmayı hedefliyor.

Bu hedefler, Türkiye'nin ulusal kalkınma planlarının temelini oluşturuyor ve ülke, gelecekte daha istikrarlı ve refah bir toplum olmayı amaçlıyor.

Büyüme

Türkiye'nin ikinci yüzyılı büyüme hedefleri arasında, fiyat istikrarını ve finansal istikrarı gözeten, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir ekonomik büyüme yer alıyor. Bu çerçevede serbest piyasa ve rekabet ortamında verimliliğin artırılması, makroekonomik dengeleri gözeten ve yapısal reformlarla desteklenen şeffaf, tutarlı, öngörülebilir ve uluslararası normlara uygun bir yönetim yaklaşımı hedefleniyor.

81

İL

922

İLÇE

1.391

BELEDİYE

18.293

KÖY

İş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi için çalışmalara devam edilecek, yüksek katma değerli ihracat odaklı büyüme politikası izlenecek, teknolojik altyapı, insani sermaye, girişimcilik, araştırma, yenilikçilik ve tasarım kapasitesi güçlendirilerek sanayide teknolojik dönüşümü sağlamaya yönelik politikalar hayata geçirilecektir.

Afetlere, özellikle depreme karşı yatay mimari ve düşük yoğunluklu kentleşme özendirilecek, nüfusun ve üretim faktörlerinin afet riski yüksek alanlarda yoğunlaşması önlenecektir. Türkiye büyüme hedefleri ışığında yıllık ortalama %4,5 büyüme oranına ulaşılması ve kişi başına düşen milli gelirden orta-üst gelir grubundan üst gelir grubuna yükselmesi hedefleniyor.

Ekonomi

2053 vizyonu çerçevesinde Türkiye, küresel ölçekte rekabetçiliği, yenilikçiliği teşvik eden yapısal dönüşümler gerçekleştirilmeyi hedefliyor. Türkiye'nin 2053'te dünyada ilk 10 ekonomi, satın alma gücü paritesine göre ise dünyada ilk 5 ekonomi arasında yer alması hedeflenirken, markalaşma da desteklenerek dünyanın en değerli 100 markası arasında en az 5 markaya sahip olmak amaçlanıyor. Bunun yanı sıra 2053 yılında küresel ekonomiden alınan payın da %2'nin üzerine çıkması ve hizmet ticaretini de dahil edildiğinde bu oranın daha da yükselmesi Türkiye ekonomik hedefleri arasında yer alıyor.

GELECEĞE BAKIŞ

Türkiye'nin 2053 vizyonu, "Türkiye Yüzyılı'nda çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye" olarak açıklandı.

Sermaye Piyasası

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 2026 hedeflerini belirlerken sermaye piyasalarının güçlendirilmesine büyük önem veriyor. Bu hedefler, sermaye piyasalarının arz ve talep yönlerini geliştirmeyi, güveni ve etkinliği artırmayı amaçlıyor. Ayrıca, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi de öncelikli hedefler arasında yer alıyor.

Dijitalleşme, sermaye piyasalarının geleceği için büyük öneme sahiptir. Bu nedenle düzenlemelerin ve uygulamaların teknolojik gelişmelerle uyumlu hale getirilmesi hedefleniyor. Bu hedeflerin başarıyla gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin sermaye piyasalarının güçlenmesini ve daha rekabetçi hale gelmesini sağlayacak, yatırımcıların ve şirketlerin bu pazardan en iyi şekilde faydalanmasına olanak tanıyarak ekonomik büyümeye katkı sunacaktır.

Yenilenebilir Enerji

Türkiye, enerji ihtiyacını karşılamak ve çevre dostu bir enerji politikası yürütmek amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarına büyük bir önem veriyor. Ülke, rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi, hidroelektrik enerji,

biyokütle enerjisi ve jeotermal enerji gibi çeşitli yenilenebilir kaynaklara sahip olması nedeniyle bu alanda büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin yenilenebilir enerji kapasitesinin 2027 yılına kadar %64 büyümesi ve 90 GW'a yükselmesi öngörülmüyor. Toplam kapasite artışında %49 ile güneş enerjisi başı çekerken, rüzgâr enerjisinin bu artışın %24'ünü oluşturacağı bekleniyor. Bu iki alan dışında Türkiye'deki jeotermal enerji büyüme oranında da artış hedefleniyor. Bu büyüme sayesinde Avrupa'da yenilenebilir enerjide dördüncü büyük piyasa haline gelecek olan Türkiye, dünyada da ilk 10'a girmiş olacaktır.

Yeşil Dönüşüm

Tüm dünyanın en önemli sorunu olan iklim değişikliği, düşük karbon ekonomisine geçişi küresel ölçekte kaçınılmaz kılıyor. Avrupa Birliği (AB), Türkiye'nin en büyük ihracat pazarlarından biri olup, bu bölgeyle olan ekonomik ilişkiler Türkiye için büyük önem taşıyor. Son yıllarda küresel enerji krizi, AB'nin önceliklerini değiştirmesine neden oldu ve yeşil dönüşüm politikalarına daha fazla odaklanıldı. AB'nin 2053 net sıfır emisyon hedefi,

"Yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak olan sizlersiniz!"

Mustafa Kemal Atatürk

iklim değişikliğiyle mücadelede büyük bir yapısal dönüşümü öngörüyor. Bu, sadece çevreyi korumakla kalmayıp, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma amacını da taşıyor.

Bu yapısal dönüşümün, sürdürülebilir bir ekonomiye ulaşma hedefi doğrultusunda büyük öneme sahip olduğu açıktır. Yeşil dönüşüm politikaları, sıfır emisyonlu, kaynak verimli ve rekabetçi bir ekonominin temellerini atmaya yönelik adımları içeriyor. Bu, enerji üretiminden sanayiye, ulaşımdan tarıma kadar birçok sektörü kapsıyor.

AB ile olan ticari ilişkiler göz önüne alındığında, Türkiye'nin bu yeşil dönüşüm sürecine uyum sağlaması ve sürdürülebilir ürün ve hizmetler sunması önemlidir. İklim değişikliğiyle mücadele, sadece çevre açısından değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal açıdan da büyük fırsatlar sunabilir. Türkiye, bu dönüşümü başarıyla yönlendirerek hem AB pazarındaki payını artırabilir hem de sürdürülebilir kalkınmanın hedeflerine katkı sağlayabilir. Türkiye, Yeşil Dönüşüm için verimliliği artıran, sera gazı emisyonunu sınırlayan,

dönüştürücü nitelikli, katma değeri yüksek birbirinden önemli politika ve hedefleri uygulamaya koyuyor.

Turizm

Geçmişten bugüne doğusundan batısına kadar her noktası ayrı birer turizm bölgesi olan Türkiye, gelecekte bu ilgiyi daha da yukarılara taşımak hedefiyle çalışmalarını sürdürüyor. 2023 yılında turizm hedeflerini 60 milyon turist ve 56 milyar ABD doları gelir olarak ilan eden Türkiye, yaşanmış olan depremler ve seçim sürecine rağmen hedeflerine ulaştı. Turizmde 2028'te ise 90 milyon turist ve 100 milyar ABD doları gelir hedefiyle yola devam ediliyor. Bu hedeflere giden yolda en önemli konuların başında ürün çeşitliliği geliyor. Bu kapsamda, Michelin Rehberi'ne dahil edilen İstanbul'un, "Gastro City" unvanı da tescillendi. Gelecek hedeflerinden bir diğeri de İstanbul'da Türkiye'den birkaç destinasyonu daha rehberlere eklemek olarak belirlendi. Ayrıca turizm sektöründe hizmet veren tüm tesislerin 2030 yılına kadar "Sürdürülebilir Turizm Sertifikası" alması sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- <https://www.tuik.gov.tr/>
- <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>
- <https://www.istilacilar.org/marias/>
- <https://www.ilbank.gov.tr/sayfa/sukap>
- https://www.ab.gov.tr/test_53490.html
- <https://denizcilik.uab.gov.tr/yesil-liman>
- <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/>
- https://www.ab.gov.tr/test_53490.html
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6yken>
- <https://www.mfa.gov.tr/sifir-atik-projesi.tr.mfa>
- <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>
- <https://www.ktb.gov.tr/TR-96306/kronoloji.html>
- <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa>
- <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET002320.pdf>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185013>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/308845>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3377713>
- <https://travelness.com/most-visited-countries-in-the-world>
- Türkiye ve Dünyada 100 Yıl (Kolektif) – Anadolu Ajansı Yayınları
- <https://www.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?Sayfald=57>
- <https://tudav.org/aktif-projeler/denizlerin-gelecegi-deniz-cayirlari/>
- <https://www.kgm.gov.tr/sayfalar/kgm/sitetr/kurumsal/tarihce.aspx>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_%C3%BCniversiteler
- <https://www.tarimorman.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/TMO.pdf>
- <https://www.kgm.gov.tr/sayfalar/kgm/sitetr/kurumsal/yolagi.aspx>
- <https://www.tskb.com.tr/uploads/file/enerji-bulteni-haziran-202300707.pdf>
- <https://www.bloomberght.com/cumhuriyet-ekonomisinin-100-u-2340918/7>
- <https://enerji.gov.tr/eigm-yenilenebilir-enerji-uretim-faaliyetleri-yeka-modeli>
- <https://www.paraf.com.tr/tr/parafmag/Spor-tarihimizden-8-buyuk-basari.html>
- <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/programlar-2/anne-dostu-hastane-programi.html>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Duyuru/111/Ulkesel-Toprak-Bilgi-Sistemi>
- <https://izka.org.tr/endustriyel-simbiyoz-firsatlari-ve-iyi-uygulama-ornekleri-paneli/>
- <https://www.dunya.com/kose-yazisi/imf-turkiye-2023te-17nci-buyuk-ekonomi/707595>
- <https://www.turklim.org/turklim-uyesi-20-liman-yesil-liman-sertifikasinin-sahibi-oldu/>
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2022-49355>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-10-yilda-onemli-gelismeler-yasandi/104524>
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2021-49672>
- https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_turkiye_2021.pdf
- <https://www.iha.com.tr/haber-turkiyenin-son-18-yildaki-gelisimi-rakamlara-yansidi-851946>
- https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/Orta-Vadeli-Program_2024-2026.pdf
- https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/8960/Tarim_Sektor_Raporu_130723.pdf
- <https://www.halkbank.com.tr/tr/bankamiz/bizi-taniyin/bizi-taniyin/tarihcemiz.html>
- <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1411-published.pdf>
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Surdurulebilir-Kalkinma-Gostergeleri-2010-2019-37194>
- <https://dkib.org.tr/tr/basin-basin-bultenleri-turk-cayi-en-cok-avrupa-ulkelerine-ihrac-edildi.html>
- https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2012/11/vol_3_no_12_Ecehan_OZ_Makale.pdf
- <https://ticaret.gov.tr/data/643ffd6a13b8767b208ca8e4/YMEP%202022%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyeden-cay-ihracati-5-ayda-14-9-milyon-dolar-oldu/2917218>
- <https://spk.gov.tr/data/6371f6d71b41c60e747e608d/2022-2026%20STRATEJ%C4%B0K%20PLAN.pdf>
- <https://www.aa.com.tr/tr/28-subat/28-subat-postmodern-darbesinin-uzerinden-25-yil-gecti/2516611>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Urunlerinin-Ithalat-Ve-Ihracati>
- <https://onedio.com/haber/cumhuriyetimizin-kurucusu-buyuk-onder-aturk-un-kurdugu-fabrikalar-825057>
- https://www.tarimorman.gov.tr/Duyuru/1372/Ulusal-Kirsal-Kalkinma-Stratejisi_-2021-2023_-Yayimlanmistir
- <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkinda/tarihce>
- <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yoksulluk-ve-Turkiyedeki-Boyutlari-Recep-Dumanli.pdf>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyenin-gunes-enerjisi-kurulu-gucu-10-bin-megavat-sinirinda/2889773>

KAYNAKÇA

- <https://www.invest.gov.tr/tr/library/publications/lists/investpublications/neden-turkiyeye-yatirim-yapmali.pdf>
- <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat/ab-sinirda-karbon-duzenleme-mekanizmasi/ab-skdm-bilgi-notu>
- <https://iklim.gov.tr/2053-net-sifir-emisyon-hedefimize-giden-yolda-uzun-donemli-stratejimizi-hazirliyoruz-haber-33>
- https://upload.eib.org.tr/UyeDuyuruSistemiEkler/2021/11/9234735620211126142545/bilgi%20notu_00011966.pdf
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyenin-turizm-geliri-bir-onceki-yila-gore-yuzde-53-4-artti/2802055>
- <https://www.dunya.com/ekonomi/hukümetin-hedefi-turkiye-2053te-en-buyuk-10-ekonomi-arasinda-olacak-haber-708545>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ges-ve-res-icin-aday-yekalarin-sektorde-yatirimlari-hareketlendirmesi-bekleniyor/2967228>
- https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf
- <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa#:~:text=3%2D14%20Haziran%201992%20tarihleri,a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan%20%C3%B6nemli%20bir%20ad%C4%B1m%20olmu%C5%9Ftur>
- <https://www.tgdf.org.tr/tgdf-dis-ticaret-bulteni-mart-2023/#:~:text=2023%20y%C4%B1l%C4%B1%200cak%20ay%C4%B1nda%20Hayvan,ithalat%20yapan%20sekt%C3%B6rler%20olarak%20s%C4%B1raland%C4%B1>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyenin-findik-ihracati-1-milyar-795-milyon-dolar-olarak-gerceklesti/2983874#:~:text=T%C3%BCrkiye%2C%202022%2D2023%20ihra%C3%A7%20sezonunda,2023'te%20sona%20erdi%C4%9Fi%20belirtildi>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-ersoy-2023-turizm-hedeflerimizi-60-milyon-turist-ve-56-milyar-dolar-gelir-olarak-ilan-ettik/2928832#:~:text=K%C3%BCt%C3%BCr%20ve%20Turizm%20Bakan%C4%B1%20Mehmet,milyar%20dolar%20gelir.%22%20dedi>
- <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/49621/636097#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20sanayile%C5%9Fme%20hareketini%20ba%C5%9Flatan,itibariyle%2C%20b%C3%BCy%C3%BCk%20bir%20devrimin%20eseridir>
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198777#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20ilk%20havaalan%C4%B1%201912,en%20b%C3%BCy%C3%BCk%20havaliman%C4%B1%20Atat%C3%BCrk%20havaliman%C4%B1d%C4%B1r>
- <https://cygm.csb.gov.tr/sifir-atik-ile-geri-kazanim-orani-30-13-e-ulasti.-haber-283024#:~:text=S%C4%B1f%C4%B1r%20at%C4%B1k%20konusunda%20yakla%C5%9F%C4%B1k%2019,%25%2060-'a%20%C3%A7%C4%B1kar%C4%B1lmas%C4%B1%20hedeflenmektedir>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_Cumhuriyeti_Devlet_Demiryollar%C4%B1#:~:text=Anadolu%20topraklar%C4%B1nda%201923%20y%C4%B1l%C4%B1%20itibar%C4%B1yla,y%C4%B1llar%C4%B1nda%20haz%C4%B1rlanan%201.%20ve%202
- [https://www.kgm.gov.tr/sayfalar/kgm/sitetr/kurumsal/tarihce.aspx#:~:text=Karayollar%C4%B1%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%3B%20Aral%C4%B1k%202022,\(y%C3%BCzde%2042\)%20b%C3%B6l%C3%BCnm%C3%BC%C5%9F%20yoldur](https://www.kgm.gov.tr/sayfalar/kgm/sitetr/kurumsal/tarihce.aspx#:~:text=Karayollar%C4%B1%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%3B%20Aral%C4%B1k%202022,(y%C3%BCzde%2042)%20b%C3%B6l%C3%BCnm%C3%BC%C5%9F%20yoldur)
- [https://geleceginikurangenckadinlar.org/firsat-detay/?firsat=4321329B-1865-481C-86D7-D53B8BF5D2AA#:~:text=Sosyoekonomik%20G%C3%BC%C3%A7lendirme%20ve%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20\(SES\)%20ile%20Erken%20C4%B0yile%C5%9Fme,Kurum%3A%20BM%20D%C3%BCnya&text=Nakit%20i%C3%A7in%20%C3%87al%C4%B1C5%9Fma%20Program%20arac%C4%B1l%C4%B1C4%9F%C4%B1yla,kendi%20kendinize%20yetebilirli%C4%9Fi%20art%C4%B1rmak%20hedefleniy%C4%B1r](https://geleceginikurangenckadinlar.org/firsat-detay/?firsat=4321329B-1865-481C-86D7-D53B8BF5D2AA#:~:text=Sosyoekonomik%20G%C3%BC%C3%A7lendirme%20ve%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20(SES)%20ile%20Erken%20C4%B0yile%C5%9Fme,Kurum%3A%20BM%20D%C3%BCnya&text=Nakit%20i%C3%A7in%20%C3%87al%C4%B1C5%9Fma%20Program%20arac%C4%B1l%C4%B1C4%9F%C4%B1yla,kendi%20kendinize%20yetebilirli%C4%9Fi%20art%C4%B1rmak%20hedefleniy%C4%B1r)

FİNAR 100
YAŞASIN CUMHURİYET